МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку
Кафедра адміністративного та фінансового менеджменту

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Тема:
Особливості соціального захисту населення Уманської територіальної громади (на базі Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації)

Theme:
Features of social protection of the population of the Uman Territorial Community (on the basis of the Department of Labor and Social Protection of the Population of the Uman District State Administration)

Студентки __ Поліщук Анна Володимирівна ___ групи _УА-41з____
(прізвище та ініціали студента (-ки)) (шифр групи)

Of student _____Polishchuk A.V._____
(surname, name and middle name of student)

Керівник роботи ___ д.е.н., проф. Ярослав ПУШАК _____
(науковий ступінь, посада, прізвище, ініціали)

«___» _____ р.

Консультант _____
(посада, прізвище, ініціали)
«___» _____ р.

Завідувач кафедри ___д.е.н.,проф. Назар ПОДОЛЬЧАК_____
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)
«___» _____ р.

Рецензент _____
(посада, прізвище, ініціали)
«___» _____ р.

Львів – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку
Кафедра адміністративного та фінансового менеджменту
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
адміністративного та
фінансового менеджменту
д.е.н., проф. Подольчак Н.Ю.
«__» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
на бакалаврську кваліфікаційну роботу студентці групи УА-41з
Поліщук Анні Володимирівні

1.Тема роботи: Особливості соціального захисту населення Уманської територіальної громади (на базі Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації), затверджена наказом по університету від_від_20.03.2024 №1170-4-08__.

2. Термін подання студентом завершеної роботи: 01.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: навчальна, науково-методична і нормативно-довідкова література, нормативно-правові акти, управлінська звітність Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації.

4. Мета роботи: запропонувати заходи з удосконалення соціального захисту населення Уманської територіальної громади.

5. Об'єкт дослідження: Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації.

6. Предмет дослідження: особливості соціального захисту населення Уманської територіальної громади.

7. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які належить розробити: РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ. 1.1. Суть та особливості соціального захисту населення в Україні. 1.2. Механізми соціального захисту населення в Україні. 1.3. Міжнародний досвід соціального захисту населення. РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УМАНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ. 2.1. Організаційна характеристика Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації. 2.2. Аналіз показників діяльності Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації. 2.3. Аналіз особливостей соціального захисту населення на прикладі Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації. РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УПРАВЛІННІ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УМАНСЬКОЇ ОТГ. 3.1. Обгрунтування механізмів удосконалення системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ. 3.2 Обгрунтування програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ.

8. Перелік графічного матеріалу: Механізм соціального захисту населення. Статевий розподіл держслужбовців в Уманській районній державній адміністрації, осіб. Горизонтальний аналіз балансу УПСЗН, тис. грн.. Динаміка коефіцієнтів ліквідності за 2020-2023 роки. Динаміка зростання різних категорій видатків на сферу соціального захисту та соціального забезпечення Уманської територіальної громади, тис.грн. Систематизація факторів впливу на проект удосконалення соціального захисту населення Уманської територіальної громади за участі Управлінням праці та соціального захисту населення. Запропонований алгоритм ведення випадків соціального захисту населення Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ. Алгоритм дослідження якості надання соціальних

послуг та потреб Уманської територіальної громади. Завдання і заходи з підвищення рівня доступності соціальних послуг в Управлінні праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ. Економічна ефективність реалізації програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ.

9. Перелік програмних продуктів, які належить використати в процесі розроблення роботи: Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint, Internet.

10. Консультування роботи, із зазначенням розділів роботи

Розділ	**Консультант**	**Завдання видав**		**Завдання прийняв**	
		підпис	**дата**	**підпис**	**дата**
I					
II					
III					

11. Дата, коли видано завдання: 22.04.2024 р.

Керівник роботи: д.е.н., проф. Ярослав ПУШАК _____

Роботу прийняла до виконання: Анна ПОЛІЩУК _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	**Назва етапів роботи**	**Терміни виконання етапів роботи**	**Примітка**
1.	Огляд літературних джерел за темою	22.04.24р. – 28.04.24 р	Виконано
2.	Оцінювання законодавчих та нормативно-правових актів за темою	29.04.24р. – 03.05.24 р	Виконано
3.	Загальна характеристика об’єкта дослідження та його системи адміністративного менеджменту	04.05.24р. – 06.05.24р.	Виконано
4.	Аналізування виробничо-господарської та фінансової діяльності об’єкта дослідження	07.05.24р.-13.05.24р.	Виконано
5.	Аналізування проблем за темою роботи	14.05.24р.-21.05.24р.	Виконано
6.	Розроблення та ґрунтовна характеристика заходів щодо усунення виявлених проблем	21.05.24р-26.05.24 р.	Виконано
7.	Формування висновків, оформлення пояснювальної записки та графічних листів	27.05.24 р.– 01.06.24р.	Виконано

Керівник роботи: д.е.н., проф. Ярослав ПУШАК _____

Роботу прийняла до виконання: Анна ПОЛІЩУК _____

Попередній захист:
1 розділ – Уляна ЛУКАШЕВСЬКА_____
2 розділ – Ростислав ДЗЯНИЙ_____
3 розділ – Ірина ДОРОШ _____
Тема відповідає наказу_____

АНОТАЦІЯ

Поліщук А.В. Особливості соціального захисту населення Уманської територіальної громади (на базі Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації). – Рукопис.

Робота на здобуття бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління і адміністрування». – Національний університет "Львівська політехніка". – Львів, 2024.

В роботі проведено дослідження особливостей соціального захисту населення на базі Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації. Систематизовано та узагальнено наукові підходи щодо функціонування системи соціального захисту населення.

В другому розділі проаналізовано фінансові результати Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації. Наведено загальну характеристику Управління праці та соціального захисту населення. Проаналізовано поточний стан розвитку системи соціального захисту населення в Управлінні праці та соціального захисту населення.

В третьому розділі бакалаврської роботи розроблено програму впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ.

Ключові слова: соціальний захист населення, управління праці і соціального захисту, програма соціального захисту, інтегрована система соціального захисту, алгоритм ведення випадків, моніторинг якості соціальних послуг.

.

ABSTRACT

Polishchuk A.V. Features of social protection of the population of the Uman Territorial Community (on the basis of the Department of Labor and Social Protection of the Population of the Uman District State Administration). - Manuscript.

Work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 281 "Public management and administration". – Lviv Polytechnic National University. - Lviv, 2024.

The study investigates the features of social protection of the population based on the Department of Labor and Social Protection of the Population of Uman District State Administration. Scientific approaches regarding the functioning of the social protection system for the population have been systematized and summarized.

In the second chapter, the financial results of the Department of Labor and Social Protection of the Population of Uman District State Administration are analyzed. A general characteristic of the Department of Labor and Social Protection of the Population is presented. The current state of development of the social protection system in the Department is analyzed.

In the third chapter of the bachelor's thesis, a program for implementing an integrated system of social protection in the Department of Labor and Social Protection of the Population of Uman Territorial Community is developed.

Key words: social protection of the population, labor and social protection management, social protection program, integrated system of social protection, case management algorithm, monitoring the quality of social services.

ЗМІСТ

ВСТУП……. 6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ……. 8
1.1. Суть та особливості соціального захисту населення в Україні…….…. 8
1.2. Механізми соціального захисту населення в Україні……..……. 13
1.3. Міжнародний досвід соціального захисту населення……. 19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УМАНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ……. 28
2.1. Організаційна характеристика Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації……. 28
2.2. Аналіз показників діяльності Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації……. 31
2.3. Аналіз особливостей соціального захисту населення на прикладі Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації……. 39
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УПРАВЛІННІ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УМАНСЬКОЇ ОТГ……. 52
3.1. Обгрунтування механізмів удосконалення системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ……. 52
3.2 Обгрунтування програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ… 70
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ…….……. 90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..……. 94

ВСТУП

Актуальність дослідження. Соціальний захист населення є невід’ємною складовою соціальної політики будь-якої держави. Суть соціального захисту полягає в наданні державою допомоги найбільш незахищеним верствам населення, шляхом заходів, які реалізуються відповідними органами державної влади та видатків з бюджету. До найбільш незахищених верств населення в Україні належать: пенсіонери, громадяни з особливими потребами, малозабезпечені та багатодітні сім’ї, працівники що втратили роботу та інші особи, які опинились у складних життєвих обставинах.

Розвиток системи соціального захисту України знаходиться в тісному контакті з гарантуванням захисту життєво важливих інтересів кожного громадянина, суспільства і держави. Ці фактори являються визначальними для розвитку країни.

Сутність соціальної політики держави полягає в підтримці відносин як між соціальними групами, так і всередині них, забезпеченні умов для підвищення благоустрою, рівня життя членів суспільства, створенні соціальних гарантій у формуванні економічних стимулів для участі в суспільному житті.

При цьому слід зазначити, що соціальна політика держави, яка виступає складовою заходів, що провадяться державою з метою покращення стану соціального захисту в цілому, тісно пов'язана з загальноекономічною ситуацією в країні.

Вагомий внесок у розвиток теоретичного підґрунтя щодо розвитку системи соціального захисту населення в Україні внесли вітчизняні і зарубіжні науковці, зокрема, такі як: Є. Мачульська, Е.Тучкова, М.Захаров, А. Житлер, Н. Борецька, М. Денисов, С. Сіденко, П. Спікер та ін. Однак, недостатньо дослідженими, залишаються напрями розвитку соціальної сфери в сучасних умовах.

Метою роботи є поглиблення теоретичних положень та удосконалення практичних інструментів забезпечення розвитку системи соціального захисту населення в Україні.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення соціального захисту громадян і

гарантування отримання соціальної допомоги та послуг особам, які їх потребують, соціальні та правові відносини, що складаються в процесі вироблення та реалізації державної політики у сфері розвитку соціального захисту населення в України.

Предметом дослідження є основні проблеми та орієнтири у сфері забезпечення розвитку системи соціального захисту населення в України в сучасних умовах, механізми державної політики у сфері соціального захисту населення.

Зазначена мета зумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань:

- уточнити сутність поняття соціального захисту населення;
- охарактеризувати функції та принципи соціального захисту населення;
- окреслити характеристику основних елементів системи соціального захисту населення;
- охарактеризувати основні проблеми розвитку системи соціального захисту в Україні;
- проаналізувати стан соціального страхування в Україні;
- проаналізувати стан соціального обслуговування населення в Україні;
- проаналізувати стан соціального забезпечення в Україні;
- зазначити основні напрями вдосконалення системи соціального захисту - запропонувати рекомендації щодо реформування системи соціального захисту населення;
- визначити етапи вдосконалення системи соціального захисту.

Методи дослідження. Теоретичною основою роботи є нормативно-правова база, яка регулює відносини у сфері забезпечення розвитку соціального захисту, сучасна теорія соціальної політики та соціального захисту, законодавчі та нормативно-правові акти України – Конституція та закони України, а також наукові праці вітчизняних і закордонних учених з питань розвитку механізмів забезпечення розвитку соціального захисту населення.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1.Суть та особливості соціального захисту населення в Україні

У сучасному світі, де економічний і соціальний розвиток набувають нових форм, соціальний захист перестає сприйматися як тягар. Навпаки, він розглядається як ключовий елемент підтримки та розвитку людського потенціалу та капіталу. Це не просто засіб допомоги для непрацездатних чи малозабезпечених, а шлях до підтримання активної, освіченої та здорової частини населення.

В рамках цієї стратегії держава створює та втілює різноманітні програми соціальної підтримки. Ці програми орієнтовані на сприяння зайнятості, підвищення життєвого рівня населення, забезпечення можливостей для заробітку і гарантію отримання мінімальної зарплати. Важливим аспектом є також соціальне забезпечення осіб, що потребують особливої уваги.

Система соціального захисту має бути ефективним засобом не тільки для кризового втручання, але й для профілактики соціальних ризиків, що можуть негативно впливати на життя громадян та розвиток країни. Ця система допомагає зменшувати соціальну нерівність та розподіляти ресурси таким чином, що мінімізується негативний вплив на суспільство, а також сприяє адаптації різних соціальних груп.

Підходи до соціального захисту різняться залежно від наукових шкіл та дослідників. Деякі науковці пропонують широке розуміння цього терміну, тоді як інші мають більш вузьке бачення. Огляд цих підходів можна знайти у таблиці 1.1, що демонструє різноманітність поглядів на це явище.

Таблиця 1.1

Основні варіанти тлумачення поняття «соціальний захист»

№ з/п	Автор	Значення поняття «соціального захисту»
1	Є. Мачульська	Діяльність держави, спрямовану на забезпечення процесу формування і розвитку повноцінної особистості [3, с. 34].
2	Е.Тучкова, М.Захаров та А. Житлер	У розрізі чіткого та невід'ємного поєднання з соціальним забезпеченням, розуміючи кожен з цих термінів як складову впровадження іншого [4, с.62].
3	Н. Борецька	Система соціальних та економічних прав та гарантій, що закріплюються державою і реалізуються її соціальною політикою на основі механізмів забезпечення життєвого рівня, достатнього для відтворення і розвитку особистості на всіх етапах життєдіяльності людини [5, с. 84].
4	М. Денисов	Політика держави щодо забезпечення конституційних прав і мінімальних гарантій людині незалежно від її місця проживання, національності, статі і віку [6, с. 67]
5	С. Сіденко	Сукупність законодавчо закріплених економічних, правових і соціальних гарантій, які надає суспільство кожному своєму члену в разі безробіття, втрати або різкого скорочення доходів, хвороби, народження дитини, виробничої травми, інвалідності, старості тощо [7, с.27].
6	О. Сергієнко	Реалізація права на забезпечення в разі повної, часткової, або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від людини причин, а також в старості, та в інших випадках передбачених законодавством [10, с. 31]
7	Юридичне поняття	Система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків [28]
8	За Законом України «Про соціальний захист»	Протидія соціальному напруженню в суспільстві, що може бути зумовлене майновою, етнічною, релігійною чи іншою нерівністю, пом'якшення наслідків бідності та інших негативних явищ, забезпечення рівня життя непрацездатного населення не нижче прожиткового мінімуму встановленого державою
9	Авторське бачення	Сукупність заходів з запобігання виникненню негативних соціальних явищ з метою забезпечення соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків

Є. Мачульська стверджує, що соціальний захист — це комплексна діяльність держави, спрямована на формування здорового та активного громадянина. Вона вважає, що до обов'язків держави входить не лише охорона

здоров'я та оплата праці, але й забезпечення чистого довкілля і створення умов, які дозволяють громадянам відчувати впевненість у завтрашньому дні.

М. Буянова розширює це бачення, вказуючи, що соціальний захист охоплює ширший спектр сфер, включаючи трудове, сімейне, житлове, цивільне та екологічне право. Вона пропонує розглядати соціальний захист як мультидисциплінарну підтримку.

З іншого боку, дослідники Е. Тучкова, А. Житлер та М. Захаров аналізують соціальний захист через призму його взаємодії з соціальним забезпеченням, розглядаючи обидва ці аспекти як взаємопов'язані елементи, що мають причинно-наслідкові зв'язки.

Н. Борецька вбачає у соціальному захисті систему економічних та соціальних прав, забезпечуваних державою, що реалізуються через соціальну політику та засновані на забезпеченні достойного рівня життя для розвитку особистості на різних етапах її життя. Це визначення, на думку автора, є найбільш повним, адже включає гарантії соціально-економічних прав.

М. Денисов описує соціальний захист як політику, що гарантує дотримання прав та забезпечення мінімальних доходів кожного індивідуума, без урахування його географічного положення, статі, національності, чи віку.

С. Сіденко розглядає соціальний захист як комплекс економічних, соціальних та правових стандартів, закріплених законодавчо, які забезпечують підтримку громадян у складних життєвих ситуаціях, таких як втрата доходу, безробіття чи інвалідність. Він наголошує, що ці стандарти важливі для гарантії базового захисту, але не висвітлюють всіх можливих законодавчих гарантій.

О. Новікова визначає соціальний захист як систему заходів, яка втілює підтримку громадян на різних стадіях розвитку соціальних ризиків, забезпечуючи соціальні гарантії в разі потрапляння в складні життєві обставини, особливо для вразливих груп населення.

Ю. Шклярський розглядає соціальний захист як систему форм захисту, які допомагають людям справлятися з різними ризиками, особливо у випадках, коли погіршується їхній фінансовий стан, забезпечуючи необхідну допомогу та

підтримку.

О. Сергієнко вбачає в соціальному захисті реалізацію права на допомогу, яка гарантована державою у випадках втрати працездатності, повної або часткової, втрати годувальника, а також інших обставин, які не залежать від волі людини і передбачені законом.

В. Шайхатдінова розглядає соціальний захист як комплексну діяльність, яку здійснюють держава, місцеві самоврядування та легальні організації, спрямовану на створення сприятливих умов для життя громадян. Вона наголошує на важливості інституцій, що займаються охороною материнства та дитинства, здоров'я, освіти та професійної підготовки, регулювання доходів, контролю за витратами, забезпечення житлом, та надання матеріальної допомоги і соціальної підтримки трудовому населенню.

В. Буряк та С. Синчук поділяють це бачення, вважаючи, що держава виконує важливу соціальну функцію в рамках суспільних відносин, забезпечуючи необхідний захист для тих категорій громадян, які цього потребують.

У ширшому контексті, соціальний захист можна визначити як відображення відносин у державі, яке виявляє спроможність суспільства надавати рівні та адекватні можливості для всебічного розвитку громадян та забезпечення їх гідного життя.

Дослідники сучасного соціального захисту одностайні у тому, що він спрямований на підтримку осіб, які опинилися в складних життєвих ситуаціях та менш забезпечених верствах населення. Вони вказують на те, що соціальний захист являє собою широку програму, яка сприяє досягненню рівноправного рівня життя для різних категорій суспільства. Важливість кожного аспекту соціального захисту вже доведена дослідженнями і є визнаним в більшості розвинених держав, які ставлять за мету підтримку високого рівня життя своїх громадян.

Обговорення та визначення соціального захисту є предметом глибоких дискусій серед вчених та дослідників, адже його розуміння значно відрізняється залежно від підходів і контекстів. Поняття часто порівнюють із соціальним забезпеченням, а іноді йому надають протилежного значення. Визначення соціального захисту можна узагальнити, враховуючи доповнення та визначення від різних дослідників, як:

- Соціальний захист є комплексом відносин у суспільстві, метою яких є задоволення потреб та матеріальних інтересів громадян через розподіл ресурсів спеціальних фондів.
- Дії здійснюються на різних рівнях державного управління завдяки коштам, наданим суспільством.
- Вказані кошти надаються додатково до заробітної плати або замість неї відповідно до критеріїв, визначених законодавством України, при втраті працездатності, зниженні заробітної плати та інших випадках.

Здійснення соціального захисту включає три основні рівні:

1. Державний рівень. Сюди входить соціальне забезпечення та соціальне страхування, здійснювані через загальнодержавні програми та ініціативи, забезпечення базових соціальних послуг та підтримок.
2. Суспільний рівень. Включає розподіл доходів у певних соціальних групах, колективах або профспілкових організаціях, що допомагає врівноважувати соціальну нерівність в менших масштабах.
3. Індивідуальний рівень. Тут ідеться про індивідуальний розподіл доходів та ресурсів залежно від потреб і можливостей окремих осіб чи невеликих груп, включаючи індивідуальні заощадження та страхування.

Такий підхід дозволяє забезпечити гнучкість і адаптивність системи соціального захисту, враховуючи різні потреби та обставини в суспільстві, а також забезпечує різні форми підтримки в залежності від конкретних ситуацій, що виникають у житті громадян.

Ключові компоненти системи соціального захисту в Україні включають:

— соціальне забезпечення;

— соціальна допомога;

— соціальне страхування;

— державні соціальні гарантії населенню.

Соціальний захист населення в Україні формується на основі соціально-економічних відносин і спрямований на забезпечення стабільності у країні. Основним регулятором соціального захисту є держава, яка реагує на соціальні ризики, що впливають на якість життя громадян.

Аналізуючи соціальні ризики, можна виділити наступні елементи соціального захисту, які взаємопов'язані:

— надання соціальних пільг певним категоріям громадян;

— соціальне страхування;

— соціальна допомога;

— загальне соціальне забезпечення.

Слід вважати, що соціальна робота держави формується як комплекс соціальних, економічних і правових відносин, спрямованих на забезпечення достойного рівня життя для осіб та їх сімей. В цьому контексті, соціальний захист тісно пов'язаний із діяльністю держави в цій сфері. Це передбачає активне втілення соціальної політики, яка є ключовою частиною функцій держави.

Соціальний захист, у свою чергу, включає декілька рівнів розуміння – широке і вузьке. У широкому розумінні, соціальний захист є державною функцією, що спрямована на розвиток особистості, створення умов для її соціалізації та формування як повноцінного громадянина. У вузькому розумінні, він виступає як набір соціальних, економічних та правових заходів, які забезпечують дотримання основних соціально-економічних прав особи.

1.2.Механізми функціонування соціального захисту населення в Україні

Трансформаційна економіка характеризується активним процесом соціального розшарування, який включає різке зростання диференціації доходів і загострення протиріч між різними соціальними шарами. Це сприяє зникненню

середнього класу та збільшенню кількості населення, що перебуває на межі бідності. Незважаючи на те, що відсоток заможних осіб залишається відносно незмінним, їхній загальний багатство продовжує збільшуватися, що призводить до глибшої нерівності у доходах, особливо через зростання рівня бідності серед населення. Це створює значний соціально-економічний тиск на бідні та маргіналізовані верстви населення.

Державні заходи з соціальної підтримки в Україні залишаються неефективними і часто не в змозі запобігти появі нових соціальних викликів. Протягом багатьох років уряд не зміг забезпечити належне підвищення мінімальних зарплат та пенсій у відповідності до зростання вартості споживчих товарів, необхідних для базового прожиткового мінімуму. Бідність, безробіття та соціальна нестабільність негативно впливають на здоров'я та розвиток фізичного та інтелектуального потенціалу населення. В історії існували різні моделі соціального забезпечення, які варіювалися залежно від того, які верстви населення були захищені, ким вони були захищені та які методи соціального захисту були застосовані.

Захист громадян від несприятливих, невідворотних ефектів, які супроводжують розвиток ринкових економік, таких як ризик безробіття чи вплив вільного ціноутворення на рівень національного доходу, є пріоритетом держави. В цьому процесі активно беруть участь профспілки та різноманітні організації громадянського суспільства, особливо коли йдеться про підтримання національного рівня життя. Ці заходи захисту, як правило, мають економічний вимір.

Соціальний захист — це не лише питання економічної необхідності, але й ключовий елемент соціальної справедливості, що сприяє стабільному розвитку національної економіки. Ця система не обмежується лише перерозподільчою функцією; вона також передбачає впровадження профілактичних ініціатив для протидії небажаним аспектам ринкових економік.

На графічному матеріалі висвітлюється структура соціального забезпечення та напрями фіскальних витрат на соціальне забезпечення на національному рівні.

Огляд основних показників, які включені до класифікатора офіційної державної статистики щодо доходів та витрат населення, представлено на рисунку 1.1.

Термінологія "соціальний захист" охоплює широкий спектр методів та засобів, за допомогою яких суспільство мінімізує ризики, пов'язані з хворобами, старінням, а також зменшенням чи втратою доходів.

Рис. 1.1. Механізм соціального захисту населення в Україні

Соціальний захист громадян полягає у використанні набору економічних, соціальних, та правових ініціатив, спрямованих на забезпечення достойного рівня життя для всіх членів суспільства, а також на підтримку окремих категорій населення. Він також включає в себе систему інститутів, які працюють на цілісне забезпечення рівних можливостей.

Серед видів соціального захисту виділяють активний та пасивний. Активний соціальний захист включає заходи, які сприяють створенню нових робочих місць, перекваліфікації працівників та збереженню існуючих робочих місць. Пасивний соціальний захист, у свою чергу, зосереджений на виплаті допомоги та дотацій, що підтримують осіб у часи економічних складнощів.

Структура соціального захисту організована на чотири рівні:

- Перший рівень включає базові гарантії, які забезпечують мінімальний захист у випадку хвороби чи старіння;
- Другий рівень складається з додаткових гарантій, які можуть бути як факультативними, так і обов'язковими, та спрямовані на покращення здоров'я та добробуту, відображаючи соціально-економічну політику держави;
- Третій рівень містить прості доповнення, передбачені через систему оподаткування, що допомагають збільшити захист від різних ризиків, таких як госпіталізація та старіння;
- Четвертий рівень забезпечує індивідуальний захист, який фінансується з особистих доходів осіб.

Механізми соціального захисту для різних категорій населення значно різняться, як це вказано у таблиці 1.1. Зокрема, для ветеранів праці, учасників військової служби, ветеранів війни, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також для тих, хто має особливі заслуги перед державою, українське законодавство передбачає особливі умови соціального забезпечення. Ці умови включають, з одного боку, збільшені розміри пенсійних виплат, а з іншого — різноманітні соціально-побутові пільги. Такі пільги охоплюють безоплатне або частково компенсоване отримання ліків, зубопротезування, санаторно-курортне лікування, можливість користування громадським транспортом та знижки на житлово-комунальні послуги. Такі пільги налаштовані так, що враховують специфіку потреб кожної категорії громадян.

Таблиця 1.1.

Механізми соціального захисту різних категорій населення

Цільові групи	Механізми соціального захисту
Діти	Грошова допомога
Сім’ї з дітьми	Грошова допомога: - у зв’язку з народженням дитини; - по догляду за дитиною до 3-х років.
Малозабезпечені сім’ї	Грошова допомога; житлові субсидії.
Молодь	кредити на освіту; Житлові програми.
Інваліди, інваліди з дитинства та діти-інваліди	Пенсії; грошові допомоги.
Працююче населення	Страхування від випадків, передбачених державним загальнообов’язковим соціальним страхуванням; сприйняття зайнятості; заробітна плата.
Особи похилого віку	Пенсії; соціальне обслуговування; соціальна допомога (для осіб, які не мають права на пенсію).
Пільговики	Зменшення плати за житло та послуги; податкові пільги.
Всі	Забезпечення державних стандартів і гарантій.

Соціальна допомога для осіб з інвалідністю, яка включає забезпечення медикаментами, технічними засобами, а також різними формами фінансової підтримки, фінансується за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів України. Цей фонд накопичує ресурси через штрафи, які накладаються на підприємства, де частка працевлаштованих осіб з інвалідністю складає менше ніж 4%.

Для сімей з дітьми передбачені такі види підтримки як допомога під час вагітності та пологів, одноразова виплата при народженні дитини, а також допомога по догляду за дитиною до трьох років і фінансова підтримка для дітей, що перебувають під опікою чи піклуванням. Усі ці виплати відтак пов'язані з прожитковим мінімумом, що гарантує дохід на рівні або вище мінімуму на кожного члена сім'ї.

Однак, через фінансові складнощі держави, забезпечення повного дотримання цих вимог є викликом у найближчі роки. Тому щорічно під час

затвердження Державного бюджету уряд визначає рівень гарантування прожиткового мінімуму, що дозволяє частково адаптувати соціальні виплати до економічної ситуації країни, згідно із відповідними законодавчими положеннями.

Захист прав безробітних та осіб, які частково або повністю втратили працездатність, забезпечується через систему обов'язкового державного страхування. Основні страхові внески сплачуються підприємствами, проте у випадках страхування на випадок безробіття до сплати внесків долучаються також наймані працівники. Щодо пенсіонерів, то їхній соціальний захист переважно полягає у пенсійному забезпеченні, тема реформування якого вимагає окремого обговорення.

Додатково, пенсіонерам пропонуються певні пільги, зокрема, можливість безкоштовно користуватися пасажирським транспортом. В систему соціального захисту також входять соціальні нормативи і гарантії, що включають гарантовані державою мінімальні стандарти винагород за працю, стипендії та інші соціальні виплати. В 2000 році був прийнятий Закон "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії", який постановляє, що основні соціальні гарантії встановлені з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина на достатній рівень життя. Цей закон визначає мінімальні розміри оплати праці, доходів, пенсій та інших соціальних виплат, що гарантують, що рівень життя громадян не буде нижчим за прожитковий мінімум.

Основні соціальні зобов'язання держави в Україні включають:

— установлення мінімальної заробітної плати;

— встановлення мінімального розміру пенсій по старості;

— гарантія мінімального заробітку для працівників різних кваліфікацій в установах та організаціях, що отримують фінансування з державних бюджетів усіх рівнів;

— надання стипендій студентам та учням професійно-технічних і вищих освітніх закладів;

— індексація доходів громадян з метою забезпечення їх достатнього рівня життя та збереження купівельної спроможності у випадках інфляції;

— забезпечення пільгових умов доступу до товарів та послуг для певних категорій населення, які мають потребу у додатковій соціальній підтримці.

Фінансування соціальних програм в Україні забезпечується не тільки за допомогою державного бюджету, але й шляхом використання коштів, зібраних від страхових внесків. Ці кошти включають виплати з Фонду соціального страхування, які покривають витрати на тимчасову непрацездатність, а також фінансування з Фонду обов'язкового державного соціального страхування, призначеного для покриття витрат у випадках безробіття. Крім того, існує Фонд страхування від нещасних випадків на виробництві, що також має важливе значення у системі соціальної безпеки країни. Така багатошарова система фінансування дозволяє забезпечувати необхідний рівень підтримки в різних ситуаціях, пов'язаних з соціальним захистом громадян.

Рис. 1.2. Схема фінансування системи соціального захисту населення в Україні

Суттєве майнове розшарування в Україні, коли велика кількість матеріальних активів концентрується у руках обмеженої групи населення, а також різке падіння рівня життя більшості громадян, вказує на недоліки у системі соціального захисту. Ця система, на жаль, часто не здатна надати адекватну підтримку тим, хто її потребує найбільше, і, натомість, відіграє роль у підвищенні доходів вже заможних верств населення. Така ситуація підкреслює потребу в реформах соціальної політики, які б забезпечили більшу справедливість та ефективність у розподілі державних ресурсів і соціальних виплат.

1.3. Міжнародний досвід функціонування соціального захисту населення

Система соціального захисту осіб, що виявилися у складних життєвих обставинах, є важливим елементом реалізації соціально-економічної стратегії країни, спрямованої на забезпечення стабільності в суспільстві та його розвитку. Цей механізм призначений для забезпечення належного рівня життя, а також захисту честі та гідності кожного індивідуума.

Ефективність даної системи оцінюється через її здатність:

- надавати особам у скруті необхідні гарантії для гідного соціального існування;
- забезпечувати гармонійне використання соціальних можливостей;
- здійснювати справедливий та законний розподіл соціальних послуг, фінансової допомоги та пільг;
- підтримувати ефективність діяльності органів соціального захисту.

Виконання цих завдань підтримується державною структурою, що включає правові та організаційні компоненти, систему контролю за роботою соціальних установ на різних рівнях, державне фінансування програм, а також активне включення громадськості через участь НУО, громадських фондів та міжнародних організацій у цих процесах.

Вивчення досвіду зарубіжних країн має для України важливе значення для розбудови власної системи соціального захисту. На сторінках наукових джерел зазначена проблема ще не отримала цілісного висвітлення. Світовий досвід переконливо свідчить, що налагодженість відносин у соціальній сфері не лише підвищує рівень існування людини в суспільстві, а й багато в чому формує її ставлення до держави та процесів, які в ній відбуваються.

Водночас існуючий світовий досвід є важливим чинником, який слід враховувати для подальшого вдосконалення правового регулювання відповідних процесів, що на сьогодні відбуваються в нашій державі. Значною мірою це стосується інституту соціального захисту та надання соціальних послуг, який

динамічно розвивається в сучасному світі.

Слід зазначити, що соціальна сфера в окремих країнах має певні особливості надання соціальних послуг не лише з позицій врахування їх кількісних та якісних характеристик, а й з урахуванням ступеня державного регулювання. При дослідженні механізмів та особливостей надання соціальних послуг, особливо у контексті соціального супроводу осіб у складних життєвих обставинах, звертається увага на практики розвинених європейських країн, таких як Франція, Німеччина, Великобританія та Італія. Вибір цих країн обумовлений не лише їхнім високим рівнем соціального розвитку, але й важливістю їхнього досвіду в контексті євроінтеграційних процесів України.

Особливості системи соціального захисту в цих країнах можуть бути особливо корисними для аналізу. Наприклад, у Франції виявлено наступні характеристики: глибоко розвинуті професійно-галузеві схеми соціального страхування, високорозвинута система родинних виплат, яка є результатом довготривалої еволюції, та значна роль додаткових систем соціального захисту, зокрема в пенсійному та медичному страхуванні, як це зазначено в роботах О. Березіна, М. Безпарточного та Л. Нікілєвої [22].

Французька модель соціальних послуг охоплює різноманітні напрями, включно з охороною здоров'я (послуги охорони здоров'я матері та дитини, домашні допоміжні служби), освітою (соціальне забезпечення в навчальних закладах), правосуддям (соціальні послуги для правопорушників та їх сімей), молоддю і спортом (літні табори, центри дозвілля), а також сферами містобудування та сільськогосподарських кооперативів [3].

Зазначені моделі можуть стати цінним джерелом натхнення та ідей для удосконалення української системи соціального захисту, допомагаючи адаптувати кращі практики до місцевих умов та потреб.

У Франції діє державна програма "Велика сім'я", започаткована у 1921 році, яка є частиною ширшої політики країни зі стимулювання народжуваності. Програма надає значну підтримку багатодітним сім'ям, включно з податковими пільгами [14], а також матеріальну допомогу для замовлення послуг вихователя

для дітей до шести років [15]. Ці заходи свідчать про високий рівень соціального обслуговування у Франції.

Соціальне обслуговування в Франції покриває широкий спектр послуг у різних сферах життя, включаючи охорону здоров'я, освіту, правосуддя, спорт, трудову та професійну підготовку. Особливістю французької системи є також чітке регулювання співвідношення ролей держави та недержавних інституцій у наданні та контролі якості соціальних послуг.

Управління соціальним обслуговуванням в країні відбувається на національному рівні через два міністерства — Міністерство соціальних відносин і солідарності та Міністерство охорони здоров'я, справ сім'ї та інвалідів [24]. Цей розгалужений підхід до соціального обслуговування робить французьку модель однією з найперспективніших у світі, і її досвід може бути корисним для інших країн, які прагнуть вдосконалити власні системи соціального захисту.

В аналізі структури соціальних послуг Франції фахівці звертають увагу на те, що більшість соціальних програм в країні керується декількома міністерствами спільно із спеціалізованими міжміністерськими комітетами, які забезпечують координацію та єдність дій на всіх рівнях. На місцевому рівні діяльність органів місцевого самоврядування у регіонах, департаментах та муніципалітетах часто характеризується перекриттям функцій та дублюванням завдань, що вказує на складність та багаторівневість управлінських процесів.

Особливу роль у системі соціального обслуговування відіграють некомерційні приватні організації, які, завдяки своїй ініціативності та інноваційним підходам, вносять значний вклад у розвиток галузі. Такі організації не тільки формулюють нові ідеї та пропозиції для уряду, але й активно беруть участь у наданні соціальних послуг, опираючись на фінансову підтримку держави [3]. В цьому контексті, значну роль відіграє принцип децентралізації, що є однією з ключових характеристик французької моделі соціального обслуговування.

Така структура дозволяє забезпечувати гнучкість у вирішенні локальних потреб та задач, а також сприяє активному залученню громадянського суспільства у процеси управління та надання соціальних послуг.

Відповідно до Федерального закону Німеччини про соціальне страхування, який було прийнято 23 березня 1994 року, визначено обширний перелік соціальних послуг, які надаються громадянам. Зокрема, параграф 21 закону включає такі послуги, як одноразова допомога на харчування, ремонт одягу, білизни та взуття, закупівлю пального для опалювальних приладів, надання спеціальних освітніх ресурсів для студентів, ремонт побутових приладів, а також догляд за квартирою [4]. Це демонструє комплексний підхід до забезпечення потреб громадян у різноманітних сферах їхнього життя.

Крім зазначеного закону, нормативна база соціальних послуг в Німеччині включає також Федеральний закон про соціальну допомогу, Акт про благополуччя дітей і молоді та Закон про осіб з обмеженими можливостями [5]. Ці законодавчі акти формують широкий спектр соціальних послуг, які включають соціальне страхування (з покриттям таких випадків, як безробіття, пенсія та медичне обслуговування), соціальну допомогу (у формі виплат для осіб, які не мають можливості працювати або не мають права на інші види доходів), а також соціальну підтримку для певних категорій населення, включаючи сім'ї з дітьми, жертв війни, інвалідів та інших груп, які потребують особливої уваги [6].

Описані законодавчі рамки сприяють створенню інтегрованої системи соціального забезпечення, яка враховує широкий спектр потреб різних верств населення, що є ключовим для забезпечення соціальної стабільності та благополуччя в країні.

Дослідження формування системи соціального захисту в Німеччині виявляє значний вплив принципу субсидіарності на організацію та виконання соціальних послуг. Згідно з цим принципом, державні інституції втручаються тільки тоді, коли менші, місцеві або громадські організації не можуть ефективно виконати певні функції [16]. Це сприяє активній участі недержавних організацій у наданні соціальних послуг, зокрема у сфері допомоги сім'ям, молоді та дітям.

У параграфі 2 Восьмої книги Соціального Кодексу Німеччини чітко визначені завдання інституту допомоги сім'ям та молоді, що включають надання "соціальних послуг" та виконання "інших завдань" з метою підтримки молодих

людей та їхніх сімей. Переважно, соціальні послуги, які надаються, мають консультативний характер і здійснюються громадськими організаціями. Важливою особливістю цих послуг є принцип добровільності та право на вибір об'єктів цих послуг [17].

Описані особливості дозволяють забезпечити високу адаптивність і гнучкість у реагуванні на потреби конкретних осіб або сімей, зміцнюючи суспільну взаємодопомогу та сприяння. Надання соціальних послуг в Німеччині таким чином є прикладом ефективної взаємодії між державою та громадським сектором, де кожен виконує свою роль з урахуванням кращих інтересів громадян.

Додаткові функції інститутів, що допомагають молоді, охоплюють різноманітні заходи, як-от забезпечення притулку для малолітніх, евакуація їх з домівок у випадках, коли існує ризик для їхньої безпеки, а також захист дітей у прийомних родинах і допомога в процесах усиновлення. Ці відповідальності покладені на державні органи, які мають обов'язок стежити за добробутом неповнолітніх, навіть проти бажань їхніх батьків. Інститут допомоги молоді та сім'ям також пропонує соціальні послуги, що включають соціальну роботу з молодими людьми, профілактичні заходи для захисту дітей від негативних впливів, підтримку дитячого виховання у сімейному колі, денний догляд за дітьми у соціальних родинах та інші виховні послуги. Ці послуги важливі для розвитку сімейного виховання, адже Закон про допомогу дітям і молоді визначає сім'ю не тільки як одружену пару з дітьми, але й включає одиноких батьків, прийомні сім'ї, патронатні родини, пари без шлюбу з дітьми та дітей, які виховуються іншими родичами [18].

Основною метою, визначеною у восьмій книзі Соціального Кодексу Німеччини, є підтримка ролі сучасних сімей у вихованні, тому допомога вихованню в сімейному середовищі включає широкий спектр послуг від інститутів підтримки молоді, які орієнтовані на батьків та молодих людей у різних життєвих обставинах. До таких послуг належить сімейна освіта, яка підготовляє молодь до шлюбу, спільного життя з дітьми, взаємодії з дитячими садками та групами продовженого дня, а також з соціальними родинами та

центрами для матерів. Також до послуг входять консультації з питань виховання та розвитку молоді, сімейний відпочинок та дозвілля, зокрема у складних сімейних умовах, що може включати патронаж дітей [19]. Ці види допомоги здебільшого надаються громадськими організаціями, тоді як місцеві державні установи відповідальні за прийняття рішень щодо форм та рівнів допомоги, а також несуть фінансове забезпечення їхнього впровадження.

У Великобританії ключову роль у регуляції соціальних послуг відіграють основоположні принципи. Серед них важливими є повне самоврядування і децентралізація установ, що надають соціальні послуги, сприяння соціальній інтеграції, а також розробка місцевих соціальних послуг, які відповідають специфічним потребам громади, та забезпечення високої якості послуг через відповідальність місцевих органів самоврядування [7].

За словами експертів, соціальне забезпечення в країні має на меті підтримати соціальну інтеграцію, надаючи допомогу особам, щоб вони могли жити в суспільстві більш незалежно. Різноманітність послуг, включаючи захист дітей, соціальну роботу, догляд за дошкільнятами та інші, забезпечує захист та протидію загрозам для уразливих верств населення [7]. Надзвичайно важливим є те, що процес визначення потреб населення в соціальних послугах, характеристик їх надання та регулювання якості відбувається на місцевому рівні, що сприяє адаптації до реальних потреб громад у формуванні законодавчої бази в даній області.

У Великобританії значну увагу приділено питанням домашнього догляду, які були вперше законодавчо врегульовані у 1995 році Законом про догляд [8]. Далі, у 1999 році Стратегія виховання встановила принципи виховання та догляду за громадянами, зокрема дома [9]. Закон 2000 року про вихователів та інвалідів розширив можливості домашнього соціального обслуговування, дозволивши залучення приватних осіб за плату [10]. Згадані закони конкретизували аспекти соціального обслуговування на дому, включно з наданням пільгових умов для батьків, які виховують дитину-інваліда. Вони також передбачають часткову компенсацію витрат на такі послуги за рахунок місцевого самоврядування. Окрім

того, існує положення про одноразові виплати дітям-інвалідам віком 16-17 років для підтримки їхнього продовження навчання у вищих навчальних закладах.

Великобританія демонструє особливу увагу до питань соціального захисту, особливо у сфері обслуговування дітей з інвалідністю. Хоча в цьому контексті значну роль відіграють державні установи, що відрізняється від загальної тенденції більшості країн, де акцент робиться на залученні громадських організацій, це забезпечує високий рівень якості соціальних послуг, ефективний контроль за їх наданням та адекватне фінансування.

Контроль за виконанням соціальних послуг у Великобританії здійснюється Національною комісією зі стандартів соціального обслуговування, яка відповідає за реєстрацію і контроль різноманітних організацій, таких як установи для осіб похилого віку, дітей і людей з обмеженими можливостями, організації, що забезпечують догляд на дому, сімейні охоронні центри з можливістю проживання, добровільні організації, які пропонують правову та іншу допомогу у справах усиновлення, а також незалежні патронатні установи [7].

Система соціального захисту в США характеризується складністю та різноманіттям, особливістю якої є її децентралізованість. В країні не існує єдиної централізованої національної системи соціального забезпечення, натомість вона складається з численних програм, регульованих федеральними, штатними органами чи їх комбінацією, а також місцевою владою.

Система соціального забезпечення в США поділяється на соціальне страхування та соціальну допомогу, що фінансуються з різних джерел: соціальна допомога — виключно з бюджетних коштів на різних рівнях управління. Розвиток цієї системи почався у 1960-х роках з метою надання підтримки незаможним.

На сьогодні в США діє більше декількох значущих федеральних програм соціальної допомоги та понад 70 обмежених програм, до основних з яких відносяться програма забезпечення гарантованого доходу, програма допомоги сім'ям з дітьми, продовольча програма, програма житлових субсидій та медична програма Medicaid. Унікальною рисою США є наявність великої кількості приватних соціальних організацій, що фінансуються через благодійні внески та

урядові асигнування, відзначаючись своєю діяльністю, специфікою послуг та масштабом впливу на громаду, регіон чи всю країну.

Ключову роль у даній структурі відіграють так звані соціальні агенції. В Сполучених Штатах до таких установ належать, зокрема, Американська служба сім'ї (Family Service America). Це організація підтримує зв'язки з громадськістю і запроваджує освітні ініціативи, сприяє проведенню досліджень та публікаціям у сфері соціальної допомоги сім'ям, бере активну участь у процесі формування державної політики, надаючи законодавчим органам рекомендації щодо потреб американських родин. Локальні відділення цієї організації займаються проведенням сімейної та шлюбної терапії, особливо для молодих родин, створюють освітні курси та надають соціальні послуги місцевим спільнотам. Також є Організація з надання послуг сім'ям (Family Service Organization), яка ставить за мету перш за все обслуговування сімейних потреб, зокрема для молодих та багатодітних сімей.

Серед ключових тенденцій у сфері адміністративно-правового регулювання соціального обслуговування у зарубіжних державах можна виділити наступне: постійне збільшення асортименту соціальних послуг; зосередження уваги на соціальній підтримці дітей, особливо тих, хто має інвалідність або залишився без батьківського догляду; передача багатьох соціальних обов'язків від центральних урядових інституцій до місцевих органів самоврядування; активна співпраця з неурядовими організаціями; стимулювання розвитку суб'єктів, що надають соціальні послуги різної форми власності; зміцнення захисту прав громадян у сфері соціальних послуг з боку держави, включно з контрольними функціями.

Варто зазначити, що досвід країн, таких як Франція, Німеччина, Великобританія, Італія, і США, яскраво підтверджує пріоритетність соціальної сфери у державній політиці, одним із проявів якої є забезпечення сімей і осіб, що опинилися у складних життєвих ситуаціях, необхідними соціальними послугами. Для подальшого розвитку інституту соціальних послуг в Україні важливим є розроблення ефективних механізмів їх надання, враховуючи специфіку потреб отримувачів.

Необхідність вдосконалення процедур соціального супроводу осіб або сімей, що зіштовхуються з труднощами в житті, є актуальною. В умовах, коли система соціального захисту в Україні вимагає детального наукового дослідження для виявлення ефективних методів її оптимізації, важливо звернути увагу на загальноєвропейські практики, які підтримують ініціативи громадських організацій у цій галузі. Зокрема, слід розробити чіткі нормативно-правові рамки, що визначають основи взаємодії між державними і недержавними структурами, координацію їхніх соціальних послуг, а також правовий статус та обов'язки представників громадських об'єднань, які працюють у цій сфері. Далі, важливим кроком стане аналіз складнощів, які виникають у контексті державного регулювання процесів соціального супроводу цих осіб або сімей.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УМАНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

2.1.Організаційна характеристика Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації

Об’єктом дослідження є Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації, яке було засноване 16.12.1999 року, засноване уманською районною державною адміністрацією черкаської області. Формою власності підприємства є орган державної влади. Юридичний статус – зареєстровано. Гранична чисельність працівників управління становить 59 штатних одиниць, з них 58 – державні службовці.

Видом діяльності даного підприємства є регулювання в медичній, освітній, культурній та інших соціальних сферах, за винятком обов'язкового соціального страхування.

УПСЗН протягом 2021-2023 років в межах адміністративно-територіального устрою забезпечувала виконання завдань, покладених на місцеві державні адміністрації Законом України «Про місцеві державні адміністрації», зокрема: забезпечувала виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади вищого рівня.Дотримання законності і порядку, повага прав і свобод громадян.Взаємодія з органами місцевого самоврядування.

На жаль, повномасштабне вторгнення росії проти України триває, воєнний стан продовжено, відповідно, протягом 2023 року УПСЗН продовжувала свою діяльність як військова адміністрація згідно Указу Президента України від 24.02.2022 року №68/2022.

Відтак, поряд із виконання основних завдань місцевих державних адміністрації, Уманською районною військовою адміністрацією забезпечувались і виконання повноважень, передбачених Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

Відповідно до Закону України «Про основи національного спротиву» визначено, що керівником територіальної оборони Уманського району є начальник Уманської районної військової адміністрації.

Детальніше про роботу структурних підрозділів за напрямками: Впродовж 2023 року діяльність апарату та структурних підрозділів

Станом на 31 грудня 2023 року штатна чисельність працівників районної державної адміністрації складала 130 штатних одиниць (таблиця 2.1.).

Таблиця 2.1.

Динаміка чисельність працівників УПСЗН у 2021-2023 рр.

Показник	2021р.	2022р.	2023р.	Відхилення 2023 від 2021рр., +/-
Штатна чисельність працівників, всього	130	130	130	-
Державних службовців в т.ч.:	116	116	116	-
-в апараті	14	16	18	4
- структурних підрозділах	102	100	98	-4
Інших посад не державної служби в т.ч.:	14	14	14	-
-в апараті	8	10	8	-
- структурних підрозділах	6	4	6	-

Проаналізувавши таблицю 2.1. видно, що суттєвих відхилень в динаміці за три роки по чисельності працівників не відбулося. Так, у 2023р. посад державної служби було 116 штатних одиниць, у тому числі в апараті – 18, в структурних підрозділах – 98; інших посад не державної служби – 14 штатних одиниць, у тому числі в апараті – 8, в структурних підрозділах – 6.

Фактична кількість працюючих працівників – 95 осіб, з них державних службовців – 84 особи: категорії «Б» – 28 осіб, категорії «В» – 56 осіб; працівників, які не є державними службовцями – 11 осіб.

Відповідно до розподілу державних службовців за статтю, в районній державній адміністрації працює 22 чоловіки та 73 жінки. За віком переважна частина працюючих складає від 36 до 60 років (рис. 2.1.).

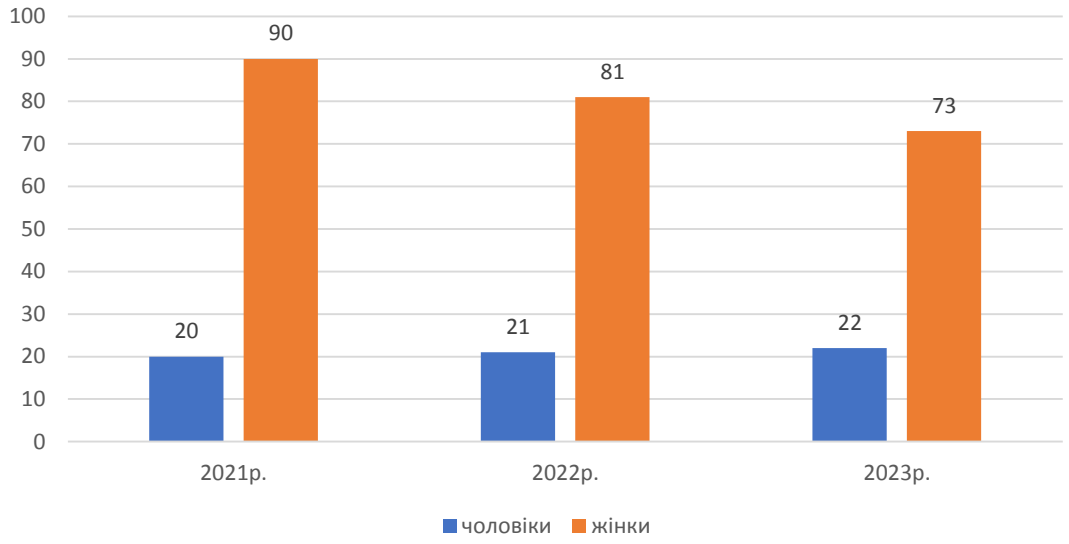

Рис. 2.1. Статевий розподіл держслужбовців УПСЗН у 2021-2023 рр.

У 2023 році до апарату та структурних підрозділів районної державної адміністрації призначено 4 особи, з них на посади державної служби 3 особи та на посади недержавної служби 1 особа. Звільнено 6 осіб, з них 3 державних службовця.

Одним із пріоритетних напрямів роботи з персоналом є забезпечення кваліфікованими працівниками, здатними професійно і відповідально виконувати управлінські функції. Значна увага в районній державній адміністрації приділяється навчанню та підвищенню кваліфікації кадрів.

Загалом протягом 2021- 2023 років підвищили свій професійний рівень 80 працівників райдержадміністрації, що складає 67,2%. Налагоджено роботу в системі документообігу, організаційної роботи та виконавської дисципліни.

Протягом 2021- 2023 років на розгляд до Уманської районної державної адміністрації надійшло 4553 документів, підготовлено 1059 ініціативних документів, видано 135 розпоряджень районної військової адміністрації з основної діяльності та 29 наказів начальника районної військової адміністрації.

Звернення є способом комунікації між суспільством та органами влади. Протягом 2021-2023 років в Уманській районній державній адміністрації розглянуто 123 звернення громадян, з них –11 колективних звернень, соціального захисту – 22, комунального господарства – 12, транспорту та зв’язку – 4, освіти –

2, охорони здоров’я – 9, забезпечення дотримання законності та правопорядку – 22, екології та природних ресурсів – 10, праці та заробітної плати – 2, сімейної та гендерної політики – 1 та інші.

Однією з форм роботи зі зверненнями громадян є телефонна “гаряча лінія”. З метою оперативного надання невідкладної консультативної допомоги жителям району, області та особам з інших областей України, охоплених воєнними діями (внутрішньо переміщеним особам), цілодобово, працюють телефони “гарячої лінії”. Кожному надано допомогу та вичерпні консультації з порушених питань.

У зверненнях громадян найбільш актуальними є питання соціального захисту населення та комунального господарства. На усі звернення своєчасно надаються відповіді, заявникам надається пояснення щодо ситуацій, які спричинили виникнення звернень.

Хто може користуватися послугами національної служби охорони здоров'я:

- Сім'ї та окремі особи, які перебувають у важкій життєвій ситуації
- Діти з групи ризику, діти та інваліди
- Прийомні сім'ї-патронатні сім'ї-Дитячі будинки сімейного типу
- Внутрішньо переміщені особи
- - Учасники АТО/ООС (військових дій) та їхні родини
- Літня людина
- бездомний.
- Діти та жертви домашнього насильства
- Сім'я, в якій один з батьків уникає батьківської відповідальності-особа, звільнена з місць позбавлення волі і засуджена умовно

2.2.Аналіз показників діяльності Управління праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації

Було проведено баланс компанії по горизонталі. Горизонтальний аналіз порівнює кожну статтю балансу з попереднім звітним періодом і розраховує зміни абсолютних і відносних величин, а також якісні характеристики виявлених

відхилень

Метою горизонтального аналізу є визначення абсолютної та критичної оцінки виявлених змін. Горизонтальний аналіз балансу наведений у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз балансу УПСЗН у 2020-2023 рр.

Баланс	2020р.	2021р.	2022р.	2023 р.	Відхилення 2023 від 2020рр., +,-
Активи	25978036	48946295	81026598	85046588	59068552
Необоротні активи	25793363	48064401	81001334	83603354	57809991
Основні засоби	4219230	15182796	17079867	18077866	13858636
Незавершені капітальні інвестиції	21574133	32881605	55515088	65525488	43951355
Оборотні активи	184 673	878 748	1 240 204	1 443 234	1258561
Запаси	35058	216332	742282	742282	707224
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботу, послуги	142500	145445	133245	145445	2945
Гроші та їх еквіваленти	321 935	376262	409035	439630	117695
Пасив	25978036	48946295	78046588	85046588	59068552
Власний капітал	25936234	48914295	70870460	79878462	53942228
Внесений капітал	9114163	26624503	14898318	24998616	15884453
Фінансовий результат	-4710260	-10561813	-4960680	-5665688	955428
Цільове фінансування	21532331	32851605	52545004	60545534	39013203
Поточні зобов'язання	41802	32 000	4868006	5168126	5126324

Згідно з горизонтальним аналізом, загальна сума активів УПСЗН збільшилася наступним чином 59068552 тис.грн. В основному це пов'язано зі значним збільшенням в основних засобах. Абсолютне значення приросту оборотних активів порівняно з 2020 року - 125,8561 тис. грн. Водночас сума основних засобів у порівнянні з декомунізацією 2020 року серед компаній збільшилась на 13 858 636 тис. грн. Що стосується структури оборотного капіталу, то можна відзначити, що він значно збільшився. Виробничі запаси збільшилися за 2022 рік порівняно з 2020 р. на 707224 тис. грн. Все це свідчить про стабільність обороту компанії та позитивні тенденції в його роботі. У той же час, збільшилась кількість і частка дебіторської заборгованості за товари та послуги – в абсолютному вимірюванні на 2945 грн. Це означає, що компанія фактично кредитує його своїм діловим партнерам, які невчасно розраховувалися за товари та послуги, що надавалися підприємством. Якщо підприємство має

надійних партнерів, що будуть вчасно сплачувати борги то буде стабільність підприємницької діяльності і зберігатися ліквідність підприємства.

Також збільшилася частка найбільш ліквідних активів це гроші та їх еквіваленти абсолютна величина яких склала 117695 тис. грн.

При аналізі пасивів УПСЗН слід дотримуватися зобов'язань компанії, зобов'язання, включаючи поточні зобов'язання збільшилися у 2022р. в порівнянні з 2020 р. на 5126324 тис. грн.. Також прослідковується тенденція до зниження фінансового результату, у 2022р. чистий збиток збільшився на 955428 тис. грн.

Для подальшого аналізу балансу використовуємо вертикальний аналіз.

Метою вертикального аналізу є обчислення певної частки окремих елементів є обрахунок загальної суму валюти на балансі та її зміни. Завдяки аналізу вертикальної рівноваги можемо зробити висновки про структуру балансу в поточній ситуації.

При аналізі динаміки цієї структури можемо зазначити основні тенденції та зміни за допомогою вертикального аналізу діяльність компанії. За допомогою вертикального аналізу можна зробити порівняння між господарствами. Крім того, відносні показники спричиняють пом’якшення негативного впливу інфляційного процесу.

Таблиця 2.3

Вертикальний-горизонтальний аналіз активів балансу УПСЗН у 2020-2023рр.

Баланс	2020р.		2021р.		2022р.		2023р.		Відхилення структури 2023 від 2020рр., +,-
	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	
Активи	25978036	100	48946295,0	100,0	81026598	100,0	85046588,0	100,0	0,0
Необоротні активи	25793363	99,3	48064401,0	98,2	81001334	98,3	83603354,0	98,3	-1,0
Основні засоби	4219230,0	16,2	15182796,0	31,0	17079867	21,3	18077866,0	21,3	5,0
Незавершені капітальні інвестиції	21574133,0	83,0	32881605,0	67,2	55515088	77,0	65525488,0	77,0	-6,0

Продовження таблиці 2.3.

Оборотні активи	184673,0	0,7	878748,0	1,8	1 240 204	1,7	1443234,0	1,7	1,0
Запаси	35058,0	0,1	216332,0	0,4	742282	0,9	742282,0	0,9	0,7
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботу, послуги	142500,0	0,5	145445,0	0,3	133245	0,2	145445,0	0,2	-0,4
Гроші та їх еквіваленти	321935,0	1,2	376262,0	0,8	409035	0,5	439630,0	0,5	-0,7

Аналіз таблиці 2.3 показує, що сновні засоби становлять найбільшу частку в структурі балансових активів - 98,3 % у 2022р. Частка обігових активів у балансі УПСЗН є незначною: на початок 2020р. року вона складала 1,7%. Однак в аналізовані роки спостерігалося збільшення на кінець 2022 року. Ця тенденція ще більше закріпилась на 1%. Зрозуміло, що невелика частка оборотного капіталу негативно впливає на показники фінансової стабільності та ліквідності, оскільки вони знижуються на складі, в натуральну величину і готівкою для закупівлі матеріалів та одяг факторів виробництва.

Частка необоротних активів має тенденцію до збільшення на 5%. З одного боку - це явище вказує на політику компанії щодо пом'якшення наслідків матеріально-технічної бази і технічного переозброєння в промисловості. Таким чином, компанія втратила ліквідність і фінансування - показник стабільності із залученням коштів для поповнення оборотних активів.

Таблиця 2.4

Вертикальний-горизонтальний аналіз пасивів балансу УПСЗН у 2020-2023 рр.

Баланс	2020р.		2021р.		2022р.		2023р.		Відхилення структури 2023 від 2020рр., +,-
	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	
Пасив	25978036,0	100,0	48946295,0	100,0	78046588	100,0	85046588,0	100,0	0,0
Власний капітал	25936234,0	99,8	48914295,0	99,9	70870460	93,9	79878462,0	93,9	-5,9
Внесений капітал	9114163,0	35,1	26624503,0	54,4	14898318	29,4	24998616,0	29,4	-5,7
Фінансовий результат	-4710260,0	18,1	-10561813,0	21,6	-4960680	6,7	-5665688,0	6,7	-11,5
Цільове фінансування	21532331,0	82,9	32851605,0	67,1	52545004	71,2	60545534,0	71,2	-11,7
Поточні зобов'язання	41802,0	0,2	32000,0	0,1	4868006	6,1	5168126,0	6,1	5,9

Проаналізувавши таблицю 2.4, на початок 2022 року капітал компанії

становив 93,9% від загальної суми боргу, що вказує на стабільні показники платоспроможності, нормальної ліквідності та фінансової стабільності, а також низький ризик банкрутства підприємства.

Таким чином, основними висновками, зробленими при вертикальному аналізі балансу компанії, будуть наступні:

- Структура статей балансу показує тенденцію до скорочення відсутніх капітальних витрат і частки капіталу.

- Водночас позитивна тенденція до зростання акцій закріпилася.

Таким чином, компанія, яка аналізує баланс Компанії по горизонталі та вертикалі, не має ліквідних активів, які можуть вплинути на її фінансову стабільність та рівень показників ліквідності.

Зокрема, знижується коефіцієнт короткострокової заборгованості. Частка акцій становить значну суму (близько 94%), що вказує на відсутність ризику банкрутства компанії. Потім давайте розглянемо горизонтальний аналіз фінансової звітності (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Горизонтальний аналіз фінансових результатів УПСЗН у 2020-2023рр.

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Відхилення 2023 від 2020рр., +,-
Усього доходів	11321949	36500617	66920403	86905433	75583484
В т.ч. Бюджетні асигнування	10449538	36448939	66700500	86781523	76331985
Трансферти	872411	51678	219903	123910	-748501
Усього витрат	11468805	37140470	67624915	87611913	76143108
В т.ч.: Видатки на виконання бюджетних програм	10124546	33031094	59100063	79105369	68980823
Трансферти	874470	18113	31354	41341	-833129
Інші витрати за необмінними операціями	469789	4091263	8493498	8465203	7995414
Профіцит/дефіцит	-146856	-639853	-704512	-706480	-559624

У 2022 році продажі зросли на 7 558 3484 грн порівняно з 2020 роком, і це позитивна тенденція. Але в той же час витрати мають чітку тенденцію до

зростання. Таким чином, в період з 2020 по 2022 груд. його обсяг збільшився до 76143108 грн. Більша частина витрат була пов'язана з вартістю реалізації бюджетної програми (на 2022 рік - 79105369 грн).

Таблиця 2.6.

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності УПСЗН у 2020-2023рр.

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	Абсолютне відхилення за 2023-2020рр.,+,-
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	1,28	2,09	2,80	3,80	1,71
Коефіцієнт ліквідності поточної	3,19	5,14	8,80	11,80	6,66
Коефіцієнт ліквідності швидкої	1,41	3,12	3,08	3,98	0,86

Аналіз показників ліквідності необхідний не тільки керівнику підприємства, а й іншим користувачам інформації:

1. коефіцієнт абсолютної ліквідності – для постачальників сировини і матеріалів;
2. коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків;
3. Поточний коефіцієнт ліквідності призначений для покупців і власників акцій компанії.

Схематичне представлення динаміки коефіцієнтів ліквідності для більш детального аналізу (рис. 2.2.).

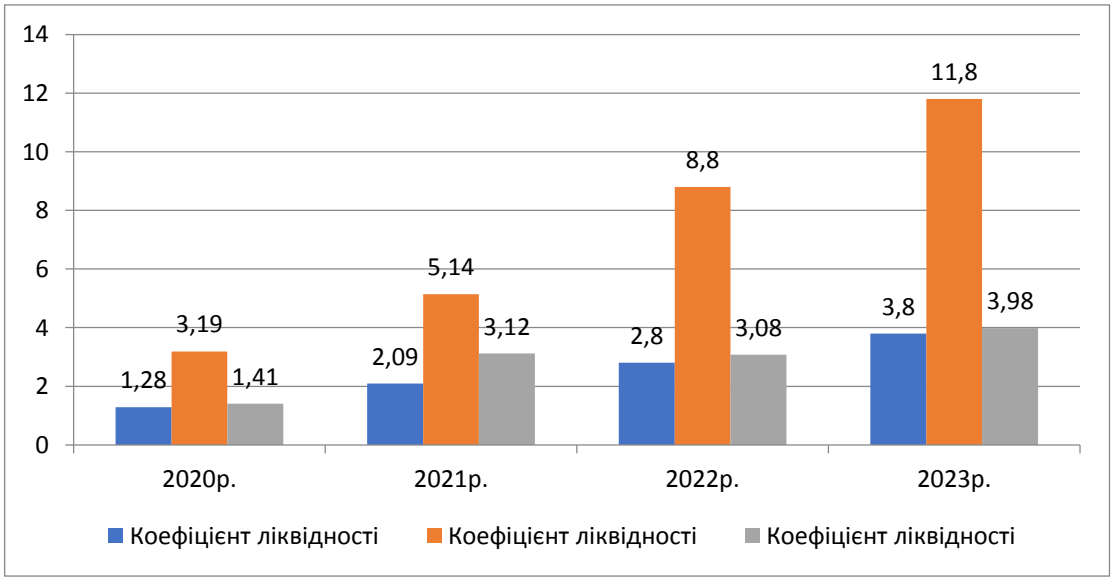

Рис.2.2. Динаміка коефіцієнтів ліквідності УПСЗН у 2020-2023рр.

Можна зробити висновок, що всі розраховані показники ліквідності росли протягом 3 років. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2022 року становить 3,80, що на 1,71 вище значення на кінець попереднього року. Поточний коефіцієнт ліквідності також збільшився до 6,66 з показника на кінець 2021 року. Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2022 року на 3,98 вище, ніж той же показник на кінець 2021 року. Динамічне зростання ліквідності компанії свідчить про поліпшення ситуації з оборотним капіталом.

Заключним етапом аналізу ліквідності компанії є формування аналітичних результатів, що дозволяють отримати інформацію про фактори, що впливають на діяльність компанії, і сформувати рекомендації та рекомендації компанії. У процесі аналізу ліквідності балансу важливо визначити фактори, які призвели до його зміни. До таких факторів відносяться: обсяг короткострокової заборгованості, структура поточної заборгованості, надійність і платоспроможність кредиторів, напрямок використання позикових або позикових коштів, структура оборотного капіталу підприємства, діяльність підприємства; наявність дебіторської заборгованості (нарахування і термін погашення); наявність поліпшених заходів з комплексного управління оборотними активами; наявність поліпшених графіків платежів з покупцями і постачальниками; маркетингова політика підприємства.

Згідно з результатами дослідження, у нього стабільне фінансове становище. Аналіз ліквідності та платоспроможності дає підставу стверджувати, що компанія не порушувала правила фінансування і була кредитоспроможною і привабливою в якості ділового партнера. Однак в майбутньому фінансова діяльність повинна бути спрямована на систематичне отримання та ефективне використання фінансових ресурсів, зокрема на визначення оптимальної кількості виробничих запасів, координацію виробничих і збутових планів і забезпечення безперебійної роботи підприємства.

Щоб підвищити ефективність операцій і фінансове становище в цілому, керівництву рекомендується впровадити якісний і ефективний план руху грошових коштів, оскільки здатність своєчасно генерувати їх в необхідній мірі

залежить від платоспроможності підприємства і ліквідності його активів.

Робимо висновок, що показник обороту активів розраховується на основі даних, наведених в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Розрахунок показників оборотності активів УПСЗН у 2020-2023рр.

Показники	2020 рік	2021рік	2022 рік	2023 рік	Зміна	
					2021/ 2020	2023/ 2021
Оборотність активів	2,83	4,34	3,64	4,34	1,51	1,19
Оборотність необоротних активів	124,32	594,02	995,56	1699,53	469,7	1105,51
Оборотність чистих активів	30,18	-9,18	-2,80	-3,50	-39,36	5,68
Оборотність запасів	43,02	100,07	109,60	190,80	57,05	90,73
Оборотність дебіторської заборгованості	3,86	5,86	3,89	4,83	2	-1,03
Середній період погашення дебіторської заборгованості	93,26	61,43	70,33	74,53	-31,83	13,1
Оборотність кредиторської заборгованості	3,15	2,95	2,01	2,06	-0,2	-0,89
Середній період погашення кредиторської заборгованості	114,29	122,03	134,56	174,76	7,74	52,73

Оборот активів - це показник ділової активності, який вказує на ефективність використання активів компанії. Значення індикатора показує кількість товарів і послуг, проданих за період експлуатації кожної гривні використаних активів. Значення коефіцієнта збільшилося за період, сприятливий для компанії. З іншого боку, у 2020 році товари та послуги за ціною 2,83 гривні за кожен вилучений актив були продані у 2021 та 2022 роках. Ці суми досягли 4,34.

Оборотність необоротних активів та запасів також мають позитивну динаміку коефіцієнтів. Високі значення коефіцієнтів означають ефективне їх використання підприємством у діяльності.

Оборотність чистих активів Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації має від’ємне значення. Це означає, що кошти, зібрані з власника, припадають на кожну гривню і підприємство продає зі збитком в 2022 році в сумі 3,50 грн. Значення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості демонструє кількість її оборотів, тобто

скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед підприємством. Найкраще значення показника було в 2021 році 5,86 обороти.

Відповідно в цьому ж році був найнижчий середній період погашення дебіторської заборгованості 61,43 дні. На виробничих підприємствах оптимальним вважається до 45 днів оборотність дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості-це показник кількості повернень кредиторської заборгованості протягом року [5]. Даний показник є нижчим за оборотність дебіторської заборгованості, що є позитивним для підприємства, адже означає, що воно використовує кошти постачальників для фінансування своїх операцій. Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської районної державної адміністрації має низьке значення даного показника, що є хорошим явищем, проте занадто низьке значення показника може означати також, що затримки в оплатах є сумнівними для постачальників, і даний ризик вони будуть вкладати в ціну.

2.3.Аналіз особливостей соціального захисту населення на прикладі Управління праці Уманської районної державної адміністрації

Соціальний захист і соціальне забезпечення призначення допомог, здійснення соціальних виплат і виплат заробітної плати, надання соціальних послуг (в основному державних або муніципальних установ системи соціального захисту) дуже невеликий відсоток цих соціальних послуг надається неурядовими організаціями та установами, що діють за рахунок грантів, що надаються соціальними службами. місцевий бюджет як фінансування надання соціальних послуг.

Таблиця 2.8

Динаміка зростання різних категорій видатків на сферу соціального захисту та соціального забезпечення УПСЗН у 2020-2023рр.

Категорії видатків	Роки				2023р. до 2020р., %
	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	
Соціальний захист і соціальне забезпечення	40	41	47	74	184,6
Фонд загальнообов`язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття	3	3	4	5	170,0
Фонд соціального страхування України від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	2	2	3	4	200,0
Фонд соціального страхування від тимчасової втрати працездатності	5	7	5	7	138,5
Пенсійний фонд України	64	74	100	148	231,7
Охорона здоров'я	15	20	23	34	225,0
Забезпечення житлом	4	4	5	5	126,2
Соціальні видатки, всього	133	152	187	276	206,4

Всі заходи соціального захисту можуть застосовуватися як у вигляді грошових переказів, так і в натуральній формі. Кошти, що виділяються з бюджету в якості трансферту капіталу, завжди мають мету.

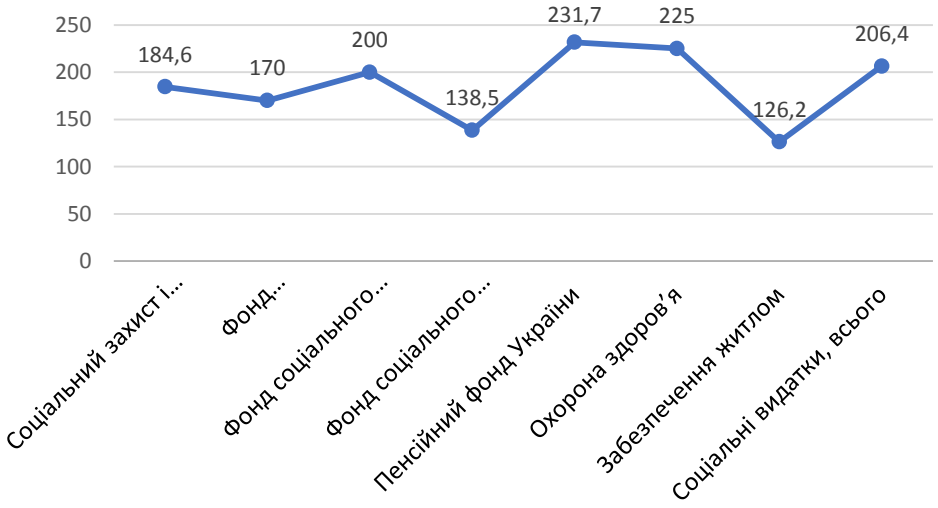

Рис. 2.3. Темп приросту різних категорій видатків на сферу соціального захисту та соціального забезпечення УПСЗН у 2020-2023рр.

Таким чином, аналіз підтверджує, що переказ здійснюється готівкою становлять найбільшу частку всіх трансфертів населенню в Україні (таблиця 2.9.)

Соціальні потреби найбільш вразливих верств населення задовольняються

не в повному обсязі. Високий рівень бідності в Україні є однією з найбільш соціально вразливих груп населення, особливо серед сімей з дітьми працездатного віку та декомунізованими, а також сімей, один з членів яких є інвалідом. Оскільки традиційно наука розглядає проблеми соціального захисту як проблеми регулювання матеріального добробуту населення, то одним із основних завдань соціального захисту є боротьба з бідністю.

Таблиця 2.9.

Трансферти населенню у грошовій та натуральній формах у зведеному бюджеті УПСЗН 2020-2023 рр.

Категорії видатків	Роки			
	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.
Трансферти у грошовій формі	33,15	32,97	32,50	46,50
Виплата пенсій і допомоги	32,64	32,41	31,90	45,51
Стипендії	0,52	0,56	0,60	0,99
Трансферти у натуральній формі	5,85	6,38	10,50	25,13
Інші поточні трансферти населенню, включаючи пільги	5,77	6,29	10,50	24,91
Капітальні трансферти	0,08	0,09	-	0,23

Згідно з попередніми прогнозними даними, рівень бідності (за мірками витрат нижче фактичного прожиткового мінімуму) зросте до 45% в 2020 році, що вище, ніж 6,5% в 2019 році, але безпечний вихід з кризи був продемонстрований за останні 3 роки.Рівень бідності за абсолютними стандартами (витрати нижче фактичного прожиткового мінімуму) знизився з 58,6% у 2016 році до 43,2% у 2018 році. Крім того, в визнають, що пандемія COVID-19 внесла корективи до показників соціально-економічного розвитку країни в 2020 р. З 1 липня 2020 р. встановлюються нові розміри прожиткового мінімуму: на одну особу на місяць він становитиме 2118 грн (узагальнений показник), тоді як з 1 січня було 2027 грн [12].

Сьогодні складність питання соціального захисту населення розглядається через призму стану суспільства, стану ринкових відносин, в яких нові реалії соціально-економічного життя витісняють старі і застарілі. Відмінною рисою

цього періоду є відставання в розробці нормативно-правової бази і стандартів правового регулювання повсякденних потреб суспільства. Цей розрив є найбільш вразливим у порівнянні з соціальними стандартами (нормами) європейських країн. Таким чином, правова система не завжди готова до більш швидкого впровадження та ефективного регулювання нових процесів, включаючи соціальний захист населення. За відсутності належного регулювання впровадження реформ вони в кращому випадку повільні, офіційні та незаплановані. Таким чином, виникає ряд проблем, пов'язаних із забезпеченням правового та соціального захисту населення в контексті триваючих перетворень, а також з відповідним соціальним, економічним і соціально-психологічним впливом реформ. Тому не дивно, що завдання ефективного розвитку економічної та соціальної сфер не завжди узгоджуються з проблемою забезпечення соціальної згуртованості, адаптації населення, адаптації до швидких змін його особливо вразливих верств, гарантій непрацездатної частини населення (пенсіонери, інваліди). люди, багатодітні сім'ї і т.д.).).

Основними напрямками вдосконалення механізму фінансової підтримки Уманського регіонального співтовариства є:

● Підвищена відповідальність за неправомірне використання коштів;

● Оптимальний розподіл видаткових повноважень між посадовими особами декомунізації всіх рівнів.;

● Участь неурядових організацій у наданні соціальних послуг, наприклад, для підвищення якості соціальних послуг.

Тільки комплексна реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність фінансування соціальної сфери і поліпшити якість життя населення.

Впродовж 2023 року діяльність апарату та структурних підрозділів Уманської районної державної адміністрації спрямовувалась на виконання Конституції, законів України, указів Президента України, актів центральних органів виконавчої влади, розпоряджень та доручень обласної державної адміністрації, завдань із соціально-економічного та культурного розвитку району.

Фактична кількість працюючих працівників – 95 осіб, з них державних

службовців – 84 особи: категорії «Б» – 28 осіб, категорії «В» – 56 осіб; працівників, які не є державними службовцями – 11 осіб.

Відповідно до розподілу державних службовців за статтю, в районній державній адміністрації працює 22 чоловіки та 73 жінки. За віком переважна частина працюючих складає від 36 до 60 років (рис. 2.4.).

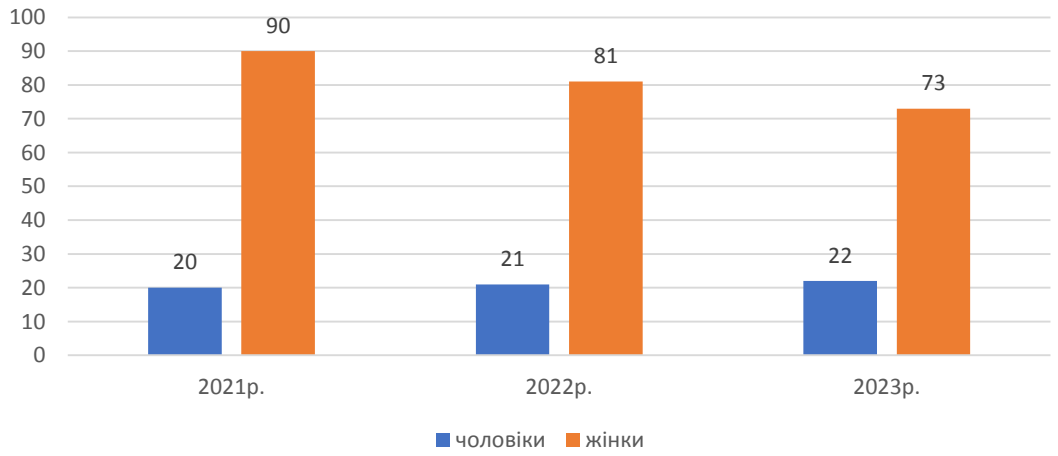

Рис.2.4. Статевий розподіл держслужбовців УПСЗН у 2021-2023рр.

У 2023 році до апарату та структурних підрозділів районної державної адміністрації призначено 4 особи, з них на посади державної служби 3 особи та на посади недержавної служби 1 особа. Звільнено 6 осіб, з них 3 державних службовця.

Одним із пріоритетних напрямів роботи з персоналом є забезпечення кваліфікованими працівниками, здатними професійно і відповідально виконувати управлінські функції. Значна увага в районній державній адміністрації приділяється навчанню та підвищенню кваліфікації кадрів.

Загалом протягом 2021- 2023 років підвищили свій професійний рівень 80 працівників райдержадміністрації, що складає 67,2%. Налагоджено роботу в системі документообігу, організаційної роботи та виконавської дисципліни.

Переміщення співробітників Міністерства праці та соціального захисту населення Уманської облдержадміністрації пов'язане з наймом і звільненням колишніх співробітників на нову роботу, а також з переміщеннями в організації. Аналіз переміщень персоналу показаний в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Аналіз руху персоналу УПСЗН у 2019-2023рр.

Показннкн	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхнлення 2023 р. від 2019 р., (+/-)
Коефіцієнт обороту по прийому	0,079	0,107	0,010	0,004	0,074	-0,0047
Коефіцієнт обороту по вивільненню	0,048	0,047	0,012	0,030	0,022	-0,0262
Коефіцієнт плинності кадрів	0,048	0,047	0,010	0,028	0,020	-0,0282
Прийнято працівників, осіб	36	52	5	2	37	1
Вибуло працівників, всього, осіб, з них	22	23	6	14	11	-11
за власним бажанням	22	23	5	13	10	-12
з причин скорочення штатів	0	0	0	0	0	0
За порушення трудової дисципліни	0	1	2	1	1	1

Розрахунок коефіцієнта вказує на низьку плинність кадрів, що є досить позитивною тенденцією. Таким чином, за останні 1 рік штат співробітників був оновлений на 7%, але випуск склав 2,2% від загального числа співробітників (рис. 2.5.).

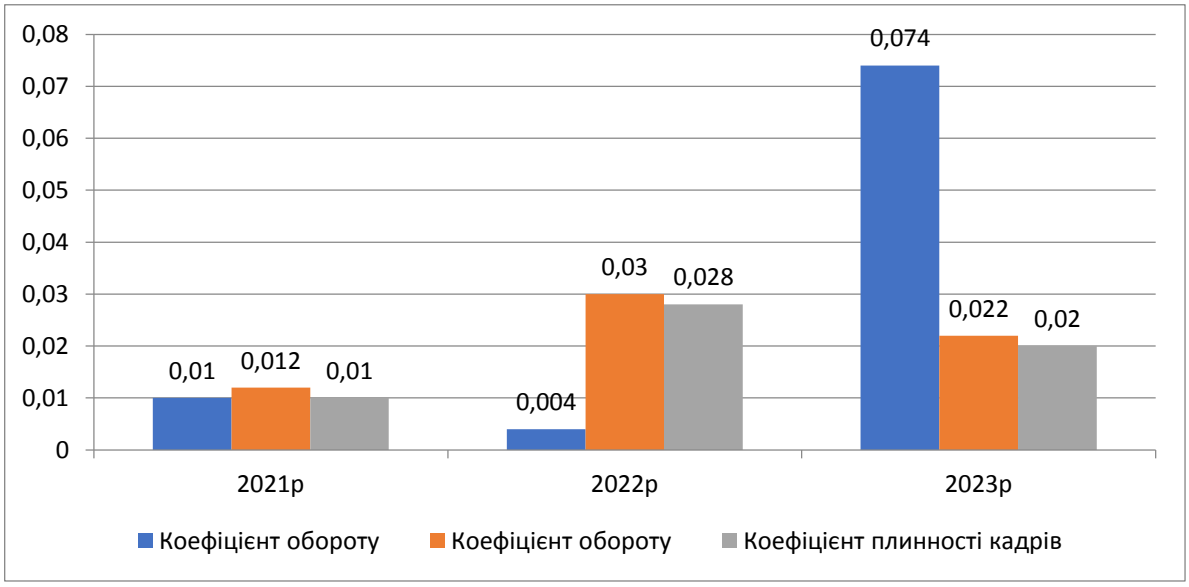

Рис. 2.5. Динаміка коефіцієнтів руху кадрів УПСЗН у 2021-2023рр.

Найвищий коефіцієнт плинності складав 4,7-4,8% у 2019-2020 рр., кількість

людей, які хотіли бути звільненими в наступні роки, не мала значення.

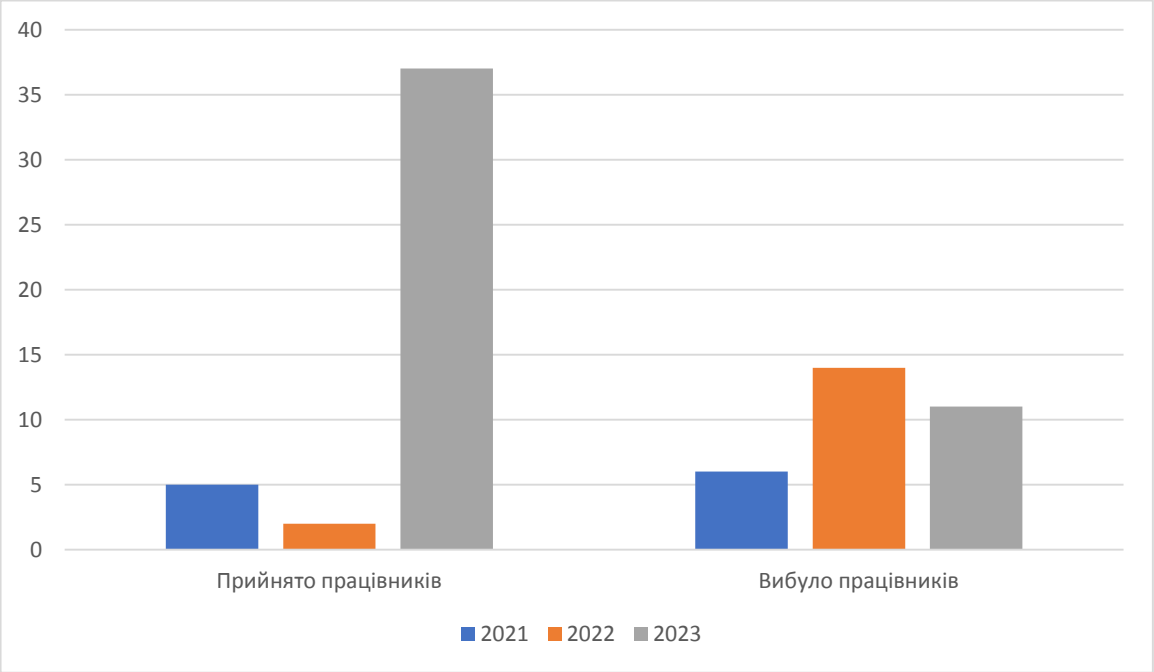

Рис. 2.6. Динаміка руху трудових ресурсів УПСЗН у 2021-2023рр.

В цілому можемо сказати, що організація є великим роботодавцем та останні роки супроводжувались нарощуванням трудового потенціалу.

Таблиця 2.11.

Динаміка кількості безробітних в Уманському районі у 2021-2023рр.

Роки	Безробітне населення			
	у віці 15-70 років		працездатного віку	
	в середньому, осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи	в середньому, осіб	У % до економічно активного населення відповідної вікової групи
2021	21 847	9,3	21 847	9,7
2022	21 654	9,1	21 654	9,5
2023	21 678	9,3	21 677	9,7

З таблиці 2.11. видно, що до 2023 року кількість безробітних постійно знижувалась. При аналізі безробіття населення важливо відзначити причини безробіття. Наведемо структуру безробітного населення у 2023році на рис. 2.6

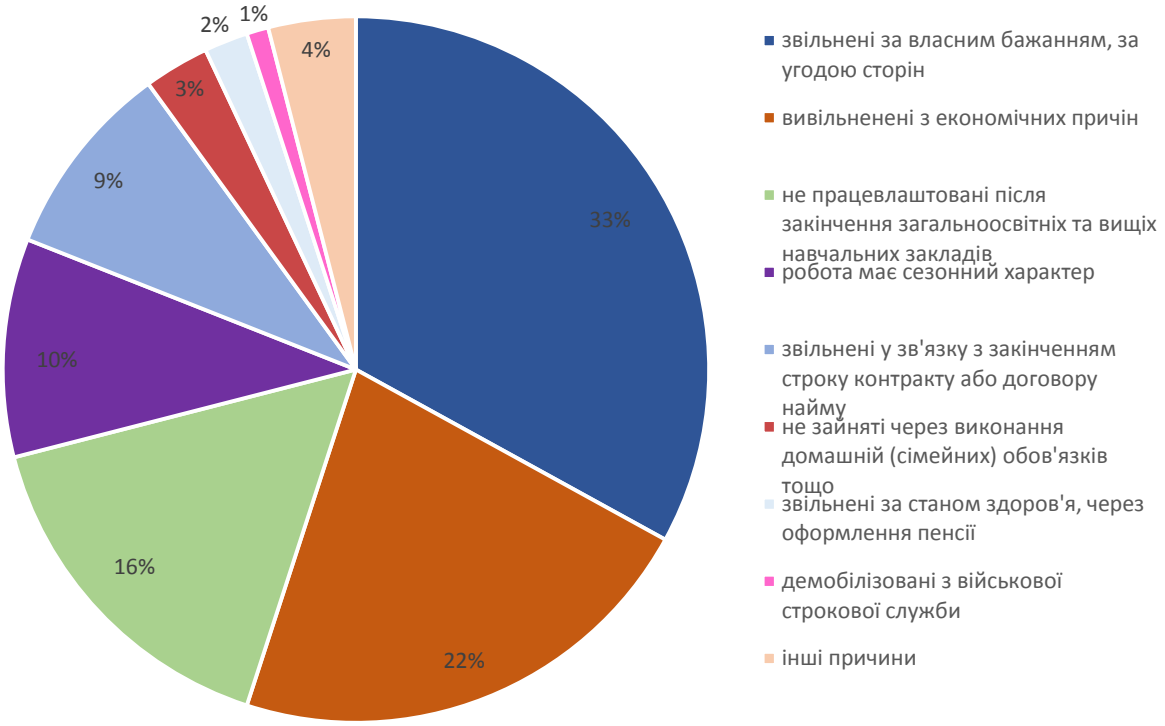

Рис. 2.7. Структура безробітного населення за причинами незайнятості у 2023 році,%

Проаналізувавши структуру безробітних за даними рис. 2.7., можна відмітити, що у 2023 році в Уманському районі у більшості випадків населення залишалося безробітним через добровільне звільнення (33 % загальної кількості безробітних), наступними причинами безробіття є вивільнення з економічних причин і неможливість працевлаштування після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів (22 % та 16 % безробітних відповідно). Рідше за все безробітними ставали через демобілізацію з війсь-кової строкової служби (1% безробітних).

При аналізі важливо розглянути рівень безробіття населення за статтю, віковими групами та місцем проживання, тож наведемо цю інформацію по Україні у 2023 році в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Рівень безробіття населення за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2023 році

Категорія населення	Рівень безробіття (у середньому за період, у % до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи)							
	усього	у тому числі за віковими групами, років						
		15-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60-70
Усе населення	9,3	23,0	11,7	8,9	8,0	7,7	7,3	0,1
жінки	7,7	21,5	10,2	7,6	7,0	6,3	5,2	0,0
чоловіки	10,8	24,0	12,8	10,0	8,9	9,1	9,3	0,2
міські поселення	9,2	23,7	11,5	8,6	8,0	7,8	7,2	0,1
сільська місцевість	9,7	22,0	12,1	10,0	7,9	7,4	7,5	0,0

Аналіз таблиці 2.12. дозволив зробити висновок, що рівень безробіття серед чоловіків (7,7%) серед усього населення вищий, ніж серед жінок (10,8%). Декомму декомунізація особливо висока серед населення у віці від 15 до 24 років (23,0%), з 24,0% серед чоловіків і 21,5% серед жінок. Населення в цьому віці-це молодий фахівець, тільки що закінчив навчальний заклад і шукає роботу. Такого роду безробіття можна уникнути, направивши фахівців з навчальних закладів, в яких вони навчаються, але не у всіх навчальних закладах є така практика.

Безробіття серед безробітних, які проживають у сільській місцевості, вище (9,2%), ніж у міських поселеннях (9,7%). Економісти визначили багато причин безробіття в сільській місцевості.

Одна з найважливіших речей полягає в тому, що в процесі реформування сільськогосподарського сектора багато колгоспів розпалися, і на їх місці не було створено нових господарств. В результаті значна частина робочої сили залишилася невикористаною на виробництві.

Динаміка бюджетних витрат усіх рівнів на соціальний захист населення в останні роки характеризується стійким зростанням (таблиця 2.13.). У 2021 році на ці потреби було виділено 36,735 млн грн бюджетних коштів.Це на 2,063 млн грн більше, ніж роком раніше. В цілому в період з 2018 по 2021 груд. обсяг бюджетного фінансування програм соціального захисту збільшився в 1,2 рази.

При оцінці адміністративної ефективності цих витрат, тобто рівня реалізації запланованих показників, було встановлено, що в зазначений період спостерігався дефіцит щорічних програм соціального захисту, але це не мало значення.

Таблиця 2.13.

Видатки зведеного бюджету на соціальний захист населення у 2020– 202 рр.

Показник	2020		2021		2022		2023	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Обсяг видатків бюджетів на соціальний захист населення, в т. ч.:	312,52	309,36	333,90	321,79	355,94	346,72	370,27	367,35
Соціальний захист на випадок непрацездатності	16,34	16,11	20,02	18,71	4,45	4,05	7,62	7,37
Соціальний захист пенсіонерів	158,23	157,94	191,52	191,23	212,71	212,33	212,30	211,95
Соціальний захист ветеранів війни та праці	10,45	10,23	10,15	9,88	2,31	2,24	2,39	2,33
Соціальний захист сім'і, дітей та молоді	42,56	41,88	50,15	44,09	2,46	2,18	3,08	2,90
Соціальний захист безробітних	0,17	0,15	0,21	0,19	7,10	6,74	1,90	1,89
Допомога у вирішенні житлового питання	70,47	69,23	45,20	41,89	39,63	39,41	51,61	51,37
Соціальний захист інших категорій населення	9,32	9,25	10,35	10,19	80,27	73,50	83,27	81,85
Інша діяльність у сфері соціального захисту	4,98	4,57	6,30	5,61	7,01	6,27	8,10	7,69

В результаті оцінки структури витрат на соціальний захист населення відповідно до поділу функціональної класифікації витрат стало ясно, що в результаті застосування інших підходів до фінансування соціальних програм вона істотно змінилася в 2022-2023 роках. Зокрема, значно скоротилося фінансування, витрати на соціальний захист у разі інвалідності практично зведені до нуля (в 4,6 рази), соціальний захист сімей, дітей та молоді (в 20,0 рази), а витрати на соціальний захист інших категорій населення зросли в 7,3 рази. Настільки важлива зміна в структурі видатків на соціальний захист населення було викликано тим, що деякі бюджетні програми соціального захисту (виплата соціальних допомог малозабезпеченим верствам населення, сім'ям з дітьми, матерям-одиначкам) були переведені з фінансування з місцевого бюджету (на ці цілі місцевий бюджет отримав цільові субсидії) на пряме фінансування з державного бюджету.

Бюджетне фінансування соціального захисту населення характеризується збільшенням обсягів через недостатній рівень ефективності форм соціальної підтримки. Таким чином, стратегічним напрямком реформи бюджетних видатків

на соціальний захист населення має стати посилення адресності соціальної допомоги з одночасним значним підвищенням рівня виплат, поступовим переходом на грошові форми, що забезпечують соціальну передачу, постійним моніторингом ефективності соціального захисту для оперативної координації. бюджетні програми.

На жаль, в політиці соціальних трансфертів бюджетні витрати, спрямовані на забезпечення соціального захисту населення, розкидані по великому списку невеликих соціальних виплат, які насправді не можуть служити їх цілям для зниження тяжкості бідності і підтримки одержувача у важких життєвих ситуаціях.

В рамках пом'якшення негативних наслідків коронавірусу і війни були введені наступні нововведення в сфері соціального захисту населення за рахунок бюджетних коштів: спрощення умов участі в програмах житлових субсидій, лібералізація умов отримання допомоги по безробіттю, посилення соціального захисту сімей з дітьми; додатковий соціальний захист пенсіонерів; посилення соціального захисту осіб, які надають соціальні послуги.

Однак обсяг фінансування бюджетної програми соціального захисту населення, безпосередньо пов'язаної зі спалахом коронавірусу і заходами по боротьбі з війною, виявився незначним і мало вплинув на загальні бюджетні витрати на соціальний захист населення.Завершальним етапом аналізу поточного стану сфери соціального захисту в Уманській територіальній громаді є проведення SWOT-аналізу, який дасть змогу більш детально проаналізувати стан в організації та громаді.

За допомогою SWOT-аналізу були виявлені найбільш важливі внутрішні і зовнішні фактори, що мають значення для розвитку сфери соціального захисту в Уманській територіальній громаді (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

SWOT-аналіз сфери соціального захисту в Уманській територіальній громаді

Сильні сторони:	**Слабкі сторони:**
- центр громади забезпечений кваліфікованими кадрами; - наявний мобільний соціальний офіс; - наявний Центр комплексної реабілітації осіб з інвалідністю; - функціонує система інформування мешканців сіл через месенджери; - наявний методичний центр; - працівники УПСЗН забезпечені необхідним обладнанням; - послуги перукаря надаються на виїзді; - в УПСЗН впроваджені електронний документообіг, електронна черга, термінал; - наявний офіційний веб-сайт УСЗН та група у соціальній мережі Faceboоc, вайбер-група центру реабілітації; - функціонує кабінет соціально- психологічної допомоги; - наявні ГО, які опікуються соціальною сферою; - розвинена мережа дитячих будинків сімейного типу; - наявні прийомні сім'ї	- відсутність кадрів УПСЗН у старостинських округах; - недостатнє інформування населення у Уманськоъ ОТГ; - незадовільний стан інфраструктури (погані дороги), відсутність внутрішнього транспортного сполучення; - спеціалісти мають потребу у навчанні, підвищенні кваліфікації; - навчання вузькопрофільних спеціалістів (аутистичний спектр, психолог); - неналагоджена система виїздів «мобільного соціального офісу» по старостинських округах; - відсутній транспорт для надання послуги раннього втручання; - центр реабілітації та територіального центру розміщуються в орендованих приміщеннях; - відсутні тренажери для молодіжної групи у центрі реабілітації; - відсутнє соціальне житло для ВПО; - технічні засоби та кадрове забезпечення не дозволяють під'єднати старостати до «соціальної громади»
Можливості	**Загрози**
використання мультимедійної кімнати для надання нових видів послуг та налагодження комунікацій; створення регіонального Центру реабілітації для осіб з інвалідністю; - розвиток співпраці з міжнародними організаціями та донорськими структурами; зміни в законодавстві (монетизація послуг); введення нових соціальних послуг; створення антикризового центру для осіб, які постраждали від насильства; підвищення кваліфікації працівників; навчальні поїздки до інших громад в Україні та закордон.	- військові дії у країні; - зміни в законодавстві; - велика кількість осіб, які не можуть надати документи; - політична нестабільність; - зниження фінансування через брак коштів у міському бюджеті; - відсутність кваліфікованих спеціалістів у старостинських округах; - криміналізація суспільства; - низький рівень зайнятості населення; - низька народжуваність і висока смертність; - зниження довіри до влади та до структур, що опікуються соціальним захистом

SWOT-аналіз сфери соціального захисту в Уманській територіальній громаді розкриває важливі аспекти розвитку цієї сфери, яка є критичною для добробуту місцевих мешканців. В Управлінні праці та соціального захисту населення зосереджені значні ресурси та зусилля для надання різноманітних послуг, однак сектор стикається з рядом викликів, які потребують уваги та ресурсів для їх вирішення.

Серед сильних сторін варто відзначити наявність кваліфікованих кадрів, що забезпечують якість соціальних послуг. Функціональні особливості, такі як

мобільний соціальний офіс, Центр комплексної реабілітації осіб з інвалідністю, система інформування через месенджери, а також методичний центр, підкреслюють високий рівень організаційної готовності Управління до забезпечення потреб громади. Значним досягненням є впровадження електронного документообігу та електронної черги, що спрощує взаємодію громадян з Управлінням.

Проте, слабкі сторони, такі як відсутність кадрів у старостинських округах, недостатнє інформування населення, а також незадовільний стан інфраструктури, зокрема погані дороги та відсутність внутрішнього транспортного сполучення, серйозно гальмують розвиток соціальної сфери. Також зазначається необхідність у підвищенні кваліфікації спеціалістів, особливо в вузькопрофільних областях, як-от психологія аутистичного спектру.

Можливості для розвитку соціального захисту включають використання мультимедійних кімнат для надання нових видів послуг, створення регіонального Центру реабілітації, а також залучення міжнародних організацій та донорських структур, що може значно покращити якість та обсяг наданих послуг. Зміни в законодавстві, які передбачають монетизацію послуг, та введення нових соціальних послуг є перспективними шляхами для розширення спектру допомоги населенню.

Тим не менш, Управлінню доведеться впоратися з численними загрозами, серед яких військові дії у країні, політична нестабільність, зниження фінансування, низький рівень зайнятості та криміналізація суспільства. Всі ці чинники створюють величезний тиск на соціальну сферу та можуть значно ускладнити забезпечення стабільного та ефективного соціального захисту в громаді.

Таким чином, SWOT-аналіз виявляє як сильні, так і слабкі сторони Управління, визначає можливості для розвитку та вказує на критичні загрози. Все це вимагає зваженого підходу та активних дій для покращення ситуації в сфері соціального захисту в Уманській територіальній громаді.

РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УПРАВЛІННІ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УМАНСЬКОЇ ОТГ

3.1. Обгрунтування механізмів удосконалення системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ

У даному розділі бакалаврської кваліфікаційної роботи буде проведено обгрунтування проекту удосконалення соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ. В межах даного проекту були враховані проблеми з якими стикається управління та ризики і обставини, які супроводжують його діяльність. В першу чергу, на мій погляд, необхідним є застосування комплексного підходу до побудови проектного заходу із вирішення наявних проблем. На основі проведеного аналізу у попереднізх розділах бакалаврської кваліфікаційної роботи вважаю також доцільним розробити та впровадити в діяльності Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ програми розвитку соціального захисту населення. В даному розділі всі ці рішення та рекомендаціі будуть детально обгрунтовані та описані.

В умовах сучасних соціально-економічних викликів, з якими стикається Уманська територіальна громада, особливої актуальності набуває питання удосконалення системи соціального захисту населення. Стрімкі зміни в соціальному середовищі, постійне зростання потреб громадян, а також необхідність інтеграції новітніх технологічних рішень вимагають від місцевої влади формування комплексного підходу до вирішення існуючих проблем.

Перед тим як перейти до детального аналізу факторів, що впливають на соціальний захист населення Уманської територіальної громади, зображених на рисунку 3.1, слід наголосити на важливості розуміння цих комплексних взаємозв'язків між різними аспектами соціальної політики. Саме вони формують основу для вдосконалення та розвитку соціальної системи, здатної адекватно реагувати на змінні потреби громади. Така комплексна робота сприятиме не лише

вирішенню поточних задач, але й покладе міцний фундамент для майбутнього розвитку соціальної інфраструктури громади.

*червоним визначено блоки, які потребують удосконалення в межах проектних заходів

Рис. 3.1. Систематизація факторів впливу на проект удосконалення соціального захисту населення Уманської територіальної громади за участі Управлінням праці та соціального захисту населення

Комплексний підхід передбачає не просто реакцію на поточні потреби, а стратегічне планування та реалізацію проектів, які здатні адаптуватися до мінливих умов і забезпечити стабільність соціальних послуг у довгостроковій перспективі. Розробка проекту удосконалення соціального захисту вимагає інтеграції зусиль багатьох стейкхолдерів, включаючи Управління праці та соціального захисту населення, місцеві органи влади, громадські організації, та

міжнародні донори.

Даний процес має включати аналіз поточного стану соціального захисту, ідентифікацію ключових проблемних зон, розробку детального плану дій для вирішення цих проблем, та впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності вжитих заходів. Також необхідно забезпечити фінансову підтримку проекту, оптимізувати ресурси та використовувати інноваційні підходи для максимізації результативності соціальних послуг.

На рисунку 3.1 представлено комплексний підхід до удосконалення системи соціального захисту населення в Уманській територіальній громаді, де кожен фактор відіграє важливу роль у підвищенні ефективності та доступності соціальних послуг.

Основою для зміцнення системи є інституційне та законодавчо-нормативне забезпечення, яке створює правову основу для реалізації соціальних ініціатив. До цього відноситься вдосконалення чинного законодавства та розробку нових нормативних актів, які відповідають потребам населення та сучасним викликам.

Фінансово-кредитна та інноваційно-інвестиційна підтримка забезпечує необхідні ресурси для розвитку та впровадження новітніх рішень у сфері соціального захисту. Сюди належить як місцеве, так і державне фінансування, а також залучення коштів від міжнародних донорів, таких як GIZ та ООН, що допомагає розширити можливості та підвищити якість соціальних послуг.

Інфраструктурне забезпечення та інформативно-консультаційна підтримка відіграють ключову роль у доступності та оперативності соціальних послуг. Вдосконалення фізичної та цифрової інфраструктури, а також розвиток систем комунікацій і консультацій забезпечують високий рівень взаємодії між громадянами та соціальними службами.

Активна участь персоналу Управління праці та соціального захисту населення, а також громадських організацій та волонтерів, сприяє розширенню мережі допомоги та підтримки. Сюди відносимо тренінги, семінари, та інші форми підготовки, які покращують кваліфікацію працівників та залучених осіб, що забезпечує більшу ефективність у вирішенні соціальних питань.

Удосконалення механізмів надання соціальних послуг та моніторинг якості їх виконання є важливими для гарантування прозорості та відповідності послуг потребам громади. Особлива увага приділяється ініціативам, спрямованим на виявлення прогалин у наданні послуг та їх подальше усунення.

Комунікації з громадськістю відіграють вирішальну роль у формуванні довіри та залученні населення до активної участі в процесах соціального захисту. Ефективне інформування та взаємодія з громадою дозволяють забезпечити більшу відкритість та доступність соціальних програм, а також сприяють залученню громадських ініціатив та волонтерської допомоги.

Такий багатогранний підхід до удосконалення соціального захисту в Уманській територіальній громаді демонструє інтегроване та системне вирішення соціальних питань, що відповідає потребам місцевого населення та сприяє сталому розвитку громади.

На рисунку 3.1 окрему увагу привертають два блоки, виділені червоним кольором, що підкреслює їхнє значення як слабких місць у системі роботи Управління праці та соціального захисту населення Уманської територіальної громади. Дані блоки стосуються удосконалення механізмів надання соціальних послуг та моніторингу якості цих послуг.

Перший червоний блок вказує на необхідність удосконалення механізмів надання соціальних послуг, що включає в себе розробку та впровадження більш ефективних, адаптивних та користувач-орієнтованих підходів до соціальної роботи. Наразі система може зіштовхуватися з різними викликами, як-от недостатня індивідуалізація допомоги, затримки у вирішенні звернень громадян, а також складнощі в інтеграції новітніх технологічних рішень, що могли б покращити доступність та якість послуг. Розробка нових процедур та стандартів, зокрема, запровадження цифрових інструментів для обробки звернень, може значно підвищити ефективність роботи управління та задоволення потреб населення.

Другий блок стосується моніторингу якості наданих соціальних послуг. Моніторинг — це критичний компонент, який дозволяє виміряти ефективність

вже реалізованих заходів та ідентифікувати аспекти, які потребують додаткових корекцій або повного перегляду. Наразі можуть існувати прогалини в системі збору та аналізу даних, що ускладнює вчасне виявлення проблем у наданні послуг або взаємодії з клієнтами. Впровадження більш комплексних систем моніторингу, зокрема через автоматизацію звітності та використання аналітичних інструментів, могло б підвищити прозорість роботи управління та її відкритість для громадського контролю.

Подолання цих слабких місць потребує комплексного підходу, який включає як технічне переоснащення системи, так і оновлення методологій взаємодії з громадянами. Важливим є також залучення персоналу управління до процесу навчання та професійного розвитку для підвищення їхніх компетенцій в адаптації до нових умов роботи та технологій.

Впровадження структурованого алгоритму в діяльність Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ є вкрай необхідним для ефективного вирішення проблем, з якими стикаються внутрішньопереміщені особи (ВПО) та військові ветерани. Дві категорії громадян потребують особливої уваги та підходу внаслідок складнощів, які виникають внаслідок їхніх умов.

Кейс-менеджмент, відомий також як ведення випадку, є методом організації надання персоналізованих соціальних послуг, що спрямований на всебічну підтримку отримувачів цих послуг. У цьому процесі ключову роль відіграє спеціаліст, відповідальний за ведення випадку. Його завданням є глибокий аналіз потреб клієнта, планування та організація відповідних заходів, координація роботи з іншими надавачами послуг, а також моніторинг і оцінювання ефективності наданих послуг. Спеціаліст також відіграє важливу роль у залученні клієнта та його соціального оточення до активної участі у процесі, стимулюючи їх здатність самостійно вирішувати життєві проблеми або знижувати їх негативний вплив. Це сприяє не тільки вирішенню актуальних проблем, а й підвищує загальну життєздатність та самодостатність отримувачів соціальних послуг.

Були визначені умови, необхідні для запровадження даної технології, а саме:

• наявність відповідної кваліфікації фахівців з соціальної роботи;

• широкий спектр послуг відповідно до потреб жителів;

• наявність механізмів міжвідомчої та міждисциплінарної взаємодії;

• нормативно-правове забезпечення, що чітко визначає процедури, алгоритм та відповідальність учасників процесу;

• зручна, автоматизована система документування та обміну інформацією.

Неабияке значення у запровадженні технології кейс менеджменту є зміна підходів в організації надання послуг, якими мають оволодіти кейс менеджери. В першу чергу це ставлення до отримувача послуг як до активного учасника змін власного життя, залучення його до прийняття рішень, вибору стратегій втручання та посилення його здатності самостійно вирішувати проблеми, долати СЖО.

Внутрішньопереміщені особи часто стикаються з втратою житла, роботи, соціальних зв’язків та доступу до медичних послуг. Їм необхідна допомога в адаптації до нових життєвих умов, відновленні документів, забезпеченні житлом та психологічною підтримкою. Їх проблеми часто мають терміновий характер, що вимагає швидкої та організованої відповіді.

Військові ветерани потребують спеціалізованої підтримки у зв’язку з пережитими травмами, як фізичними, так і психологічними. Вони часто потребують довготривалого реабілітаційного процесу, включно з професійною терапією, медичним лікуванням та соціальною інтеграцією. Ветерани можуть мати складнощі з поверненням до звичайного життя, що зумовлює необхідність комплексного підходу до їх соціального захисту.

Такий алгоритм сприятиме не тільки поліпшенню якості життя внутрішньопереміщених осіб та військових ветеранів, але й підвищить загальну ефективність соціального захисту в громаді, забезпечуючи більш стійке та гармонійне суспільство. Запропонований мною алгорит до впровадження в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ представлено на рис. 3.2.

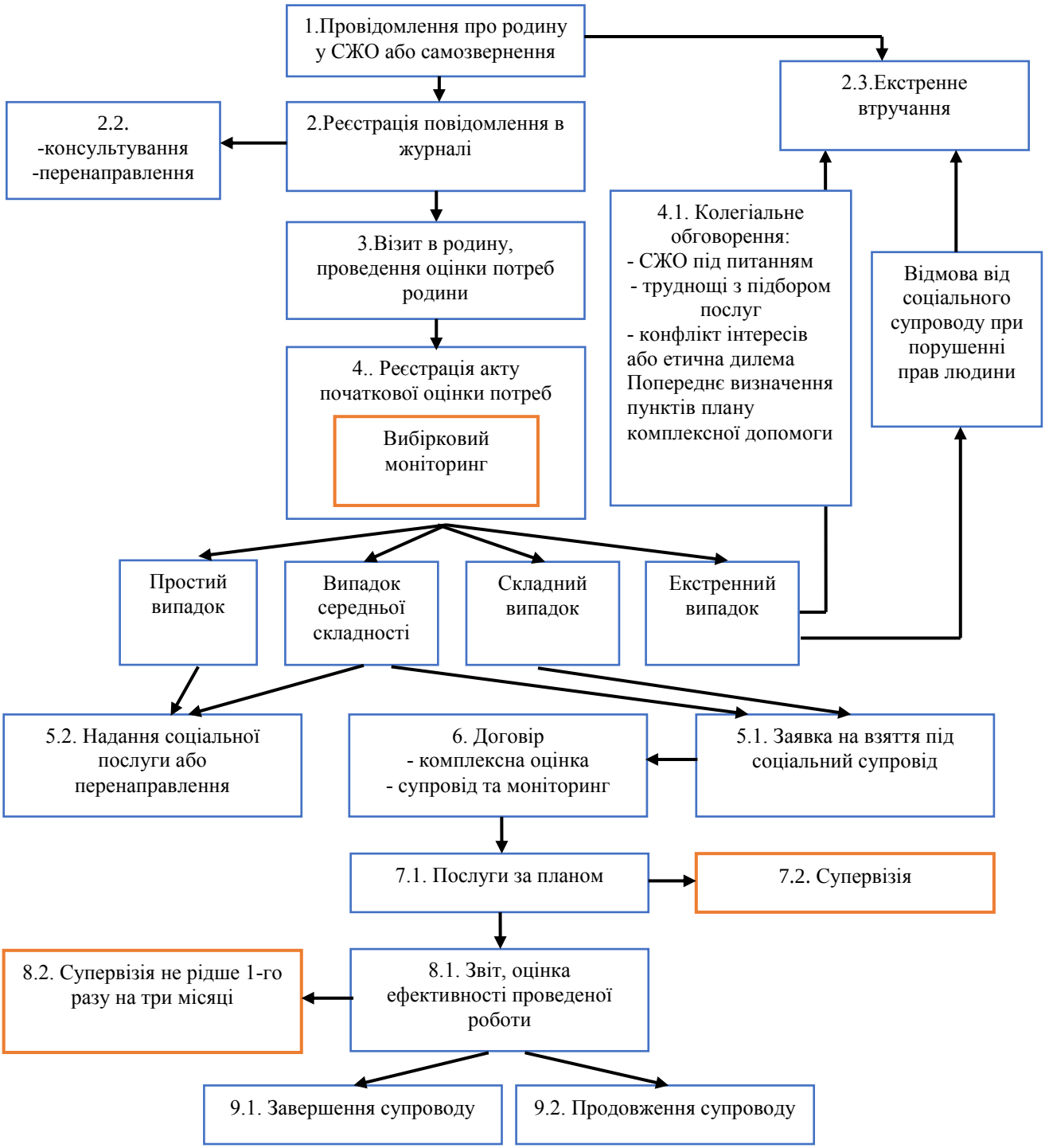

Рис. 3.2. Запропонований алгоритм ведення випадків соціального захисту населення Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ

Необхідність алгоритму полягає у стандартизації процесів ідентифікації, оцінки та реагування на потреби цих груп. Структурований підхід дозволяє:

1) Ефективно ідентифікувати та класифікувати звернення на основі ступеня терміновості та специфіки потреб;

2) Розробляти індивідуалізовані плани допомоги, що включають всі необхідні послуги від житлової підтримки до професійної реабілітації;
3) Координувати діяльність різних служб в рамках громади та зовнішніх організацій, щоб забезпечити всебічну підтримку;
4) Моніторинг і супервізія реалізації планів допомоги, що сприяє адаптації та коригуванню послуг відповідно до змін у потребах і обставинах осіб;
5) Забезпечення прозорості та відповідальності в наданні послуг, зміцнюючи довіру до соціальних інституцій.

Крім того, велика увага буде приділятися підготовці спеціалістів, представників громадських організацій, дотичних до роботи з сім’ями/особами, які потрапили в СЖО. Для того, щоб сформувати спільні підходи до виявлення та роботи із зазначеною категорією сімей/осіб, спеціальну підготовку мають пройти керівники відповідних структурних підрозділів. Персонал Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ, візьмуть участь у тренінгу «Ведення випадку сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах: особливості міжвідомчої та міждисциплінарної взаємодії». Тренінги проходитимутиь із залученням представників всіх підрозділів Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ.

Під час майбутніх тренінгів учасники / персонал Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ зможуть:

— ознайомитися з міжнародними стандартами та підходами у роботі з сім'ями і дітьми на рівні громади;
— розглянути повноваження та функціональні обов'язки суб'єктів соціальної роботи;
— визначити ознаки та причини вразливості сімей з дітьми;
— сформувати спільне розуміння щодо потреб та моделі їх оцінювання;
— ознайомитися з технологією «ведення випадку» та відпрацювати алгоритм ведення випадку;
— визначити індикатори успішної громади у сфері забезпечення прав дітей та підтримки сімей;

— визначити механізми міжвідомчої взаємодії в процесі виявлення вразливих дітей та сімей;
— розглянути особливості роботи міждисциплінарної команди в процесі ведення випадку;
— сформувати механізми прийняття рішень в найкращих інтересах дитини;
— ознайомитися з особливостями прийняття рішення щодо забезпечення соціальних прав членів громади;
— розробити пропозиції до стратегії міста щодо забезпечення прав дітей та підтримки сімей з дітьми.

Започаткування нового випадку відбувається на підставі отриманого звернення чи повідомлення, що стосується індивіда або родини, яка потребує соціального житлового забезпечення (СЖО), та подальше прийняття рішення щодо необхідності оцінки їх потреб. На основі впливу СЖО на умови життя отримувачів, пропонується класифікація випадків на чотири типи за складністю: простий, середньої складності, складний і невідкладний. Визначення типу випадку відбувається на підставі аналізу зібраних даних під час оцінки потреб, за допомогою наступних критеріїв:

• характер впливу СЖО на стан та потреби дитини/особи;

• стан осіб, батьків, їхня здатність долати СЖО/задовольняти потреби дитини;

• вплив факторів середовища на стан сім'ї/особи, на задоволення потреб дитини;

• тривалість існування проблем;

• усвідомлення отримувачем наявності проблем та готовність до співпраці з надавачами послуг.

Кожен із вищезазначених критеріїв має 4 групи ознак, які характеризують можливі варіанти СЖО та їхній вплив на стан та потреби дитини/особи. (Додаток 1. Критерії визначення складності випадку). Кожна група ознак оцінюється певною кількістю балів. Перша група ознак характеризує простий випадок (0-2 бали); друга – випадок-середньої складності (4-5 балів); третя – складний випадок

(6-8 балів), четверта – екстрений випадок (9-10 балів).

Спеціаліст, що відповідає за оцінку, аналізує кожен з критеріїв, використовуючи ознаки, вказані у таблиці, та відповідні методики обрахунку. На основі аналізу він складає висновок, який включає описову частину та підсумковий обрахунок отриманих балів. Відповідно до загальної кількості балів формулюється рекомендація щодо класифікації випадку, виходячи з його складності.

• Простий соціальний випадок – сума від 1 до 12

• Соціальний випадок середньої складності – 13-28

• Складний соціальний випадок – 29- 42

• Екстрений соціальний випадок – 43-50.

На основі аналізу виконаного оцінювального спеціаліста, ідентифікованих проблем і рекомендацій фахівця соціальної роботи (ФСР), керівник приймає рішення про класифікацію випадку та визначає необхідність у специфічних послугах. Далі призначається спеціаліст із відповідною кваліфікацією для ведення цього випадку. У разі потреби, створюється міждисциплінарна команда фахівців для комплексного підходу. Також встановлюються параметри інтенсивності та обсягу необхідних послуг, визначаються механізми взаємодії з клієнтом, його сім'єю та соціальним оточенням, а також засоби для моніторингу та оцінювання якості наданих послуг.

Інструкція та форми документування пройшли апробацію протягом березня-серпня п.р. Підготовлені за спеціально розробленою програмою ФСР та супервізори застосовували інструкцію та форми документування в процесі здійснення практичної соціальної роботи з сім’ями/особами, які потрапили в СЖО.

Також проведено значну роботу для спрощення форм документування у процесі ведення випадку, розроблено програмне забезпечення електронної бази ведення випадку.

Форми документування ведення випадку, які є додатками до зазначеної Інструкції, включають наступні бланки:

• звернення/повідомлення про СЖО;

• соціальна картка обліку соціальної роботи з сім’єю/особою;

• початкова оцінка потреб сім'ї з дітьми/особи;

• індивідуальний план надання соціальних послуг;

• звіт соціального працівника про надання послуг/ведення випадку;

Описаний алгоритм ведення випадків соціального захисту населення Уманської територіальної громади має кілька ключових етапів, які спрямовані на забезпечення належної підтримки і захисту прав мешканців. Процес розпочинається з моменту ідентифікації випадку і триває до завершення надання послуг.

Перший етап включає в себе інформування соціальних служб або самозвернення осіб, які потребують допомоги. Повідомлення від сусідів, родичів, або самої особи, що зазнала певних труднощів. Після отримання інформації проводиться реєстрація звернення в спеціалізованому журналі, що дозволяє забезпечити систематизацію та належне відстеження кожного випадку.

Другий етап передбачає візит до родини для проведення оцінки потреб. Соціальні працівники зустрічаються з членами родини, аналізують ситуацію, і визначають які соціальні, медичні, освітні або інші послуги можуть бути потрібні. На цьому етапі також важливо виявити будь-які правові порушення або випадки зловживань.

Третій етап включає колегіальне обговорення з участю фахівців соціальної служби для формування плану надання комплексної допомоги. Обговорення допомагає забезпечити об’єктивність і всебічність оцінки випадку, а також визначити можливі труднощі з наданням послуг або наявність конфліктів інтересів.

Четвертий етап полягає у взятті справи під соціальний супровід, де соціальний працівник активно залучений у виконання розробленого плану. Сюди належить як пряме надання послуг, так і перенаправлення до інших організацій, які можуть надати спеціалізовану допомогу.

П’ятий етап охоплює регулярну супервізію та оцінку ефективності

проведеної роботи, що є важливим для коригування плану допомоги, враховуючи зміни у ситуації або виявлення нових потреб. Супервізія проводиться не рідше одного разу на три місяці.

Останній етап може завершитись або припиненням супроводу, у випадку досягнення поставлених цілей і відновленням здатності особи самостійно вирішувати свої проблеми, або ж продовженням супроводу, якщо потреба у підтримці досі існує.

Такий підхід у веденні випадків соціального захисту забезпечує комплексне і системне втручання, що дозволяє адекватно реагувати на різноманітні виклики, з якими можуть зіткнутися мешканці громади.

Супервізія у сфері соціального захисту населення Уманської територіальної громади виконує критично важливу роль, забезпечуючи якість і ефективність наданих соціальних послуг. Процес передбачає систематичний перегляд випадків соціальної роботи, оцінку професійної діяльності соціальних працівників і вироблення рекомендацій щодо покращення практик ведення справ.

Керівники Управління праці та соціального захисту населення відіграють ключову роль у процесі супервізії. Вони не тільки координують роботу персоналу, але й забезпечують дотримання стандартів і методик, а також аналізують звіти про виконання соціальних програм. Керівники також відповідають за проведення регулярних зустрічей зі співробітниками, на яких обговорюються складні випадки і визначаються можливі шляхи оптимізації процесів.

Персонал Управління, у свою чергу, є безпосередніми виконавцями супервізії на практиці. Соціальні працівники зобов'язані вести документацію по кожному випадку, звітувати про прогрес і труднощі у роботі, а також активно брати участь у навчальних сесіях та семінарах для підвищення кваліфікації. Вони також мають право вносити пропозиції щодо змін у методиках роботи, які можуть сприяти більш ефективному вирішенню соціальних випадків.

Супервізія здійснюється не рідше одного разу на три місяці і включає оцінку ефективності роботи на основі конкретних випадків, аналіз успіхів і

недоліків, а також планування подальших дій. Даний процес дозволяє не лише підтримувати високі стандарти надання допомоги, але й адаптувати практику до змінюваних умов і потреб громади.

Управління праці та соціального захисту населення Уманської об'єднаної територіальної громади відіграє центральну роль у реалізації алгоритму ведення випадків соціального захисту населення. Інституція не тільки координує всі етапи надання допомоги, але й забезпечує методичну, організаційну та ресурсну підтримку процесу.

На початковому етапі, коли ідентифікується потреба у соціальному захисті через самозвернення або інформування третіми особами, Управління праці відповідає за реєстрацію випадків у відповідні системи ведення. А це дозволяє забезпечити точність та своєчасність збору даних, які є критично важливими для ефективної реакції на звернення.

Ключовим елементом роботи Управління є організація оцінки потреб родин або індивідів, що звернулись по допомогу. Фахівці з соціальної роботи, що працюють у складі Управління, проводять візити до родин, аналізуючи їхні умови життя, здоров'я, соціальні та економічні обставини, що дозволить формувати вичерпний план допомоги, що враховує всі аспекти потреб клієнтів.

Після визначення потреб, Управління забезпечує координацію надання відповідних соціальних послуг. Сюди відноситься направлення до медичних установ, освітніх програм, а також інших соціальних агентств, що спеціалізуються на підтримці осіб у складних життєвих ситуаціях.

Однією з найважливіших задач Управління є моніторинг та супервізія реалізації планів допомоги. Пропонований мною підхід до моніторингу передбачає регулярні звіти про прогрес кожного випадку, оцінку ефективності вжитих заходів і, при необхідності, коригування підходів до надання допомоги. Супервізія проводиться з метою забезпечення високої якості соціальних послуг і відповідності їх актуальним потребам населення.

На завершальному етапі, Управління відповідає за аналіз результатів втручання і прийняття рішень про можливе продовження супроводу або

завершення випадку. Також важливою є їхня роль у проведенні навчань та підвищенні кваліфікації соціальних працівників, що сприяє постійному професійному розвитку кадрів.

Виконання цих задач вимагає від Управління не тільки професійних знань та навичок, але й глибокого розуміння особливостей територіальної громади, що дозволяє адаптувати стандарти соціальної роботи до місцевих умов і потреб.

Опишемо детальніше переваги для системи соціального захисту Уманської ОТГ від запровадження алгоритму ведення випадків у діяльності Управління праці та соціального захисту населення. До них відносяться:

1) Підвищення ефективності реагування на соціальні випадки завдяки чіткій структурі процесів.
2) Забезпечення системного та всебічного підходу до вирішення проблем мешканців громади.
3) Покращення якості надання соціальних послуг через регулярну супервізію і моніторинг.
4) Запобігання ескалації соціальних проблем за рахунок своєчасного виявлення і втручання.
5) Зміцнення довіри громадян до органів місцевого самоврядування через прозорість і відкритість процесів.
6) Оптимізація ресурсного забезпечення завдяки цілеспрямованому розподілу зусиль і матеріальних ресурсів.
7) Вдосконалення професійних навичок соціальних працівників через систематичне навчання і супервізії.
8) Підвищення взаємодії з іншими установами та організаціями за рахунок чітких механізмів перенаправлення і співпраці.

Впровадження запропонованого алгоритму в діяльності Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ має значний потенціал для трансформації способу надання соціальних послуг у громаді. Запропонований алгоритм не тільки систематизує роботу з випадками, але й підвищує якість втручань, сприяючи більш ефективному вирішенню проблем місцевого

населення.

Алгоритм передбачає чітку послідовність дій від моменту поступлення інформації про потребу в соціальному захисті до завершення супроводу. Така структурованість дозволяє кожному соціальному працівнику бути впевненим у своїх діях, знижуючи вірогідність помилок і пропусків у роботі. Чіткі етапи реєстрації звернень, оцінки потреб, планування допомоги, надання послуг, супервізії та відстеження ефективності втручань створюють прозорий механізм роботи, який сприятливо впливає на відносини між службою та громадянами.

Завдяки цьому алгоритму, Управління має змогу не лише швидко реагувати на актуальні випадки, але й проводити аналітичну роботу, спрямовану на виявлення системних проблем та потреб громади, що в подальшому дозволяє оптимізувати розподіл ресурсів і ефективніше використовувати наявні можливості для допомоги громадянам.

Введення супервізії як обов'язкової частини процесу значно покращує якість соціальних послуг. Регулярне переосмислення і аналіз випадків допомагають виявляти не тільки успіхи, але й можливі недоліки в роботі, забезпечуючи постійний професійний розвиток працівників, що сприяє зміцненню довіри з боку громадян, які бачать, що їхні випадки розглядаються ретельно і з повагою до їхніх прав та потреб.

Крім того, алгоритм стимулює взаємодію між різними установами та організаціями, сприяючи створенню міжсекторальних зв'язків, які забезпечують комплексний підхід до рішення проблем населення. Алгоритм має на меті посилити координацію з медичними, освітніми, правоохоронними і іншими структурами, що разом формують ефективну мережу підтримки.

Таким чином, впровадження цього алгоритму стає важливим кроком у підвищенні ефективності соціальної роботи в Уманській ОТГ, забезпечуючи більш якісне і своєчасне реагування на соціальні виклики, що стоїть перед громадою.

В Управлінні праці та соціального захисту населення (УПСЗН) є величезна потреба у впровадженні системи моніторингу якості надання соціальних послуг,

що стало явним з аналізу поточної ситуації та проблем, з якими стикається ця установа. Система моніторингу може забезпечити більшу прозорість і ефективність у наданні послуг, а також підвищити рівень задоволення потреб отримувачів.

Зараз УПСЗН стикається з відсутністю цілісного підходу до аналізу якості наданих послуг, а також інформації про потенційних та фактичних отримувачів. Впровадження моніторингу дозволить здійснювати системний збір даних, аналізувати ці дані і вносити корективи у спосіб надання послуг на основі отриманих даних.

Пропонований алгоритм моніторингу охоплює декілька кроків, включаючи первинний збір статистики, вивчення індивідуальних потреб, аналіз якості наданих послуг та підсумкову оцінку задоволеності користувачів. Такий підхід дозволить не тільки виявляти слабкі місця у наданні послуг, але й розробляти стратегії для вирішення виявлених проблем.

Також, система моніторингу впроваджує важливі засоби зворотного зв'язку з отримувачами послуг, що може значно покращити відповідність послуг реальним потребам і вимогам місцевого населення. Спостереження за умовами надання послуг і проведення інтерв’ю з отримувачами дозволять отримати більш об'єктивну картину ефективності роботи установи.

Запропоновані кроки, такі як організація роботи консультаційних пунктів і використання телефонних ліній, можуть стати основою для інформування громадян про доступні послуги, що сприятиме більшій включеності населення у процеси соціального захисту.

Загалом, впровадження системи моніторингу є вкрай доцільним для УПСЗН, адже це не тільки забезпечить покращення якості надання послуг, але й сприятиме більшій соціальній стабільності та розвитку громади. Враховуючи все вищесказане, інвестиції у систему моніторингу можуть виявитися надзвичайно вигідними як з точки зору підвищення ефективності роботи установи, так і з точки зору соціального благополуччя населення. УПСЗН не має інструментів моніторингу якості надання послуг, тому я пропоную впровадити алгоритм

наведено на рис. 3.3.

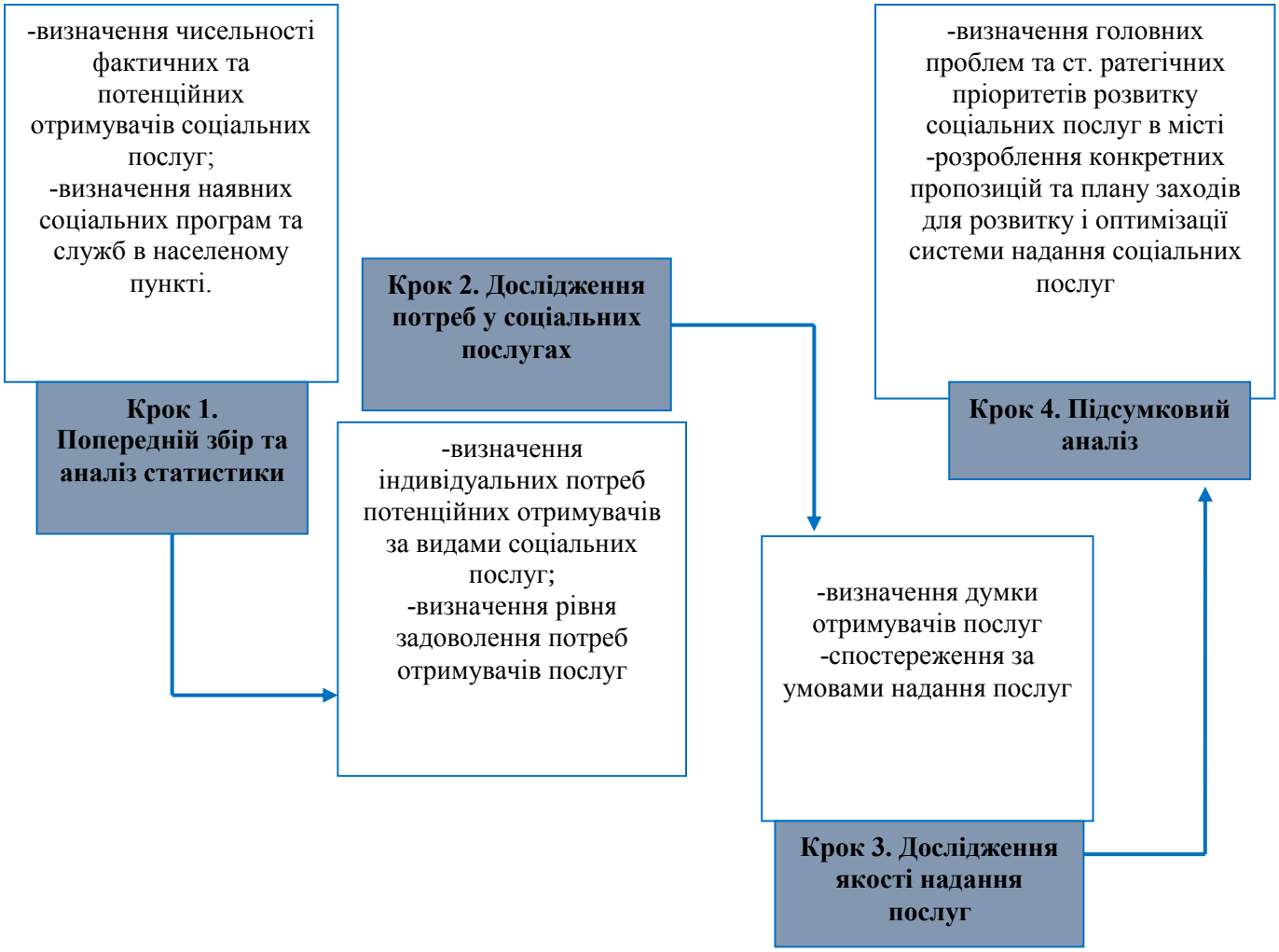

Рисунок 3.3. Алгоритм дослідження якості надання соціальних послуг та потреб Уманської територіальної громади

На початковому етапі даного дослідження слід встановити кількість осіб, які фактично отримують соціальні послуги, та тих, хто може їх потенційно отримати в майбутньому. Також необхідно скласти перелік існуючих соціальних програм та організацій — державних, місцевих та недержавних — які пропонують ці послуги.

Другий етап зосереджений на з'ясуванні індивідуальних потреб потенційних користувачів соціальних послуг. Це включає проведення інтерв'ю та дискусій з особами, які вже користуються цими послугами, з метою оцінки їх задоволеності наявними послугами.

На завершальному, третьому етапі, передбачається аналіз думок

користувачів щодо якості отриманих послуг. Це передбачає проведення спостережень за умовами, в яких ці послуги надаються, а також інтерв'ювання отримувачів послуг після їх відвідування соціальних установ.

На четвертому етапі дослідження планується ідентифікація ключових викликів та визначення пріоритетних напрямків удосконалення соціальних сервісів у місті. Буде розроблено спеціалізовані рекомендації та детальний план дій для підвищення ефективності та доступності соціальних послуг. Результати дослідження мають забезпечити місцеву владу відповідними методичними вказівками для покращення соціальної інфраструктури, включно з такими заходами:

- Запровадити консультаційні пункти, які інформуватимуть громадян про доступні соціальні послуги, їх зміст та умови отримання, особливо в таких установах, як ЦНАП. Інформування може відбуватися через особисті консультації, де фахівець зможе детально описати кожну послугу, а також через «гарячі лінії», де можна отримати відомості про місця надання послуг, умови отримання допомоги та інші доступні програми підтримки.
- Вдосконалити оформлення інформаційних та роздаткових матеріалів, зробивши назви послуг зрозумілими для всіх верств населення і з орієнтацією на конкретні потреби громадян. Це допоможе людям краще розуміти, на які послуги вони мають право та які послуги доступні в їхньому місті.
- Організувати ефективний супровід працевлаштування для людей з інвалідністю та осіб, які перебувають у складних життєвих ситуаціях і потребують зовнішньої підтримки.
- Зосередити увагу на процесі деінституалізації у Маріуполі, прагнучи забезпечити, щоб діти без батьківського піклування або з інвалідністю могли виховуватись у сімейному середовищі.
- Розробити та регулярно оновлювати інтерактивну карту соціальних послуг, розміщуючи її на веб-сайті міської ради та в інших інтернет-

ресурсах, доступних для громадськості, а також у публічно доступних місцях для громадян міста.

Розділ було зосереджено на вивченні та обгрунтуванні комплексу заходів, спрямованих на покращення соціального захисту населення в Уманській територіальній громаді. Описано детальні стратегії і програми, які передбачають використання інноваційних технологій, підвищення кваліфікації персоналу, оптимізацію управлінських процесів та зміцнення інформаційної підтримки громадян. Всі ці ініціативи мають забезпечити вдосконалення якості надання соціальних послуг та зростання їх доступності для мешканців.

Аналіз проведено на основі даних про поточний стан сфери соціального забезпечення, визначення проблемних зон і викликів, з якими стикається громада. Запропоновані заходи покликані вирішити існуючі проблеми шляхом впровадження системних змін, що включають оновлення законодавчої бази, реорганізацію існуючих установ і введення нових технологічних рішень. В результатах розглядається вплив цих заходів на соціальну стабільність і економічне зростання громади, а також на поліпшення умов життя її мешканців.

3.2. Обгрунтування програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ

Після обгрунтування проектуів впровадження алгоритму ведення справ соціального захисту в діяльності Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ та впровадження моделі моніторингу якості соціальних послуг, перейдемо до опису програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ.

Мета програми: розробка концепції інтегрованої системи соціального захисту, яка дасть змогу суттєво покращити якість соціальних послуг Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ та підвищити рівень соціального забезпечення Уманській територіальній громаді.

З метою розвитку системи соціального захисту населення в Уманській територіальній громаді були визначені спільні для структурних підрозділів Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ, що опікуються сферою соціального захисту, візія, місія та цінності.

Візія - кожен мешканець Уманської територіальної громади має доступні та якісні соціальні послуги.

Місія - забезпечення доступності та якості соціальних послуг через активну діяльність підрозділів Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ у співпраці із розгалуженою мережею державних, приватних та громадських інституцій, що діють у системі соціального захисту.

Завдання програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ:

• впровадження інтегрованої системи соціального захисту у діяльності УПСЗН;

• вивчення перспективної практики соціальної роботи в Уманській територіалій громадітериторіальних громадах;

• зміцнення потенціалу соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ шляхом проведення навчання з питань: ведення випадку (кейс-менеджменту), міжвідомчої взаємодії, планування на розвитку соціальних послуг, бюджетування на основі результатів у соціальному секторі.

Впровадження цінностей для персоналу Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ є фундаментальним кроком у створенні ефективної та відповідальної системи соціальної роботи. Цінності формують основу корпоративної культури та визначають підходи до взаємодії з клієнтами та вирішення завдань. Особливо важливою є доступність соціальних послуг, що гарантує, що кожен мешканець громади, незалежно від його соціального стану, має можливість отримувати необхідну допомогу та підтримку. За цих умов вдається досягнути рівності та справедливості у доступі до соціальних ресурсів.

Професійність співробітників безпосередньо впливає на якість послуг, що

надаються. Навчання та розвиток фахових знань дозволяють соціальним працівникам ефективно реагувати на складні виклики, з якими можуть стикатися клієнти, використовуючи найкращі практики та методики. Індивідуальний підхід забезпечує, що кожен клієнт отримує увагу та підтримку, яка відповідає його унікальним потребам. За цих умов створюється основа для більш ефективної соціальної роботи, оскільки допомога надається з урахуванням особливостей кожної ситуації, що сприяє більш точному вирішенню проблем (табл. 3.1.).

Таблиця 3.1

Проповнований набір цінностей персоналу структурних підрозділів Управління праці та соціального захисту населення в межах програми розвитку соціального захисту населення Уманської ОТГ

Назва цінності	Ціннісний код працівника
Доступність	Забезпечення можливості отримувати соціальні послуги у територіальній громаді для всіх категорій населення, що їх потребують, незалежно від стану здоров'я, місця проживання, вікових обмежень, статі тощо
Професійність	Соціальні співробітники надають соціальні послуги, спираючись на сучасні теоретичні знання, практичний досвід і професійні навички у сфері соціального обслуговування, приділяючи максимальну увагу якості та ефективності надання соціальних послуг.
Індивідуальний підхід	При наданні соціальних послуг та адміністративних послуг соціального характеру соціальні працівники та працівники УСЗН використовують клієнтоорієнтований підхід, який вимагає визначення та врахування індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг.
Толерантність	Соціальні працівники, працівники УСЗН дотримуються поваги до гідності, приватного життя отримувача соціальної послуги та шанобливе ставлення до політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, стану здоров'я, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, громадянства та мови отримувачів соціальної послуги. Фахівці надають соціальні послуги із повагою до гідності отримувачів соціальної послуги та з недопущенням негуманних і дискримінаційних дій, застосування фізичного, психологічного чи іншого насилля та вживають заходів щодо захисту персональних даних отримувачів соціальних послуг
Результативність	Заходи, що здійснюються соціальними співробітниками, які надають соціальні послуги, відповідають індивідуальним потребам кожного отримувача, збільшуючи рівень задоволеності соціальними послугами. Результативність відображається покращенням емоційного, психологічного, фізичного стану отримувачів соціальних послуг, вирішення їх правових, побутових проблем, виведення отримувача соціальних послуг із складних життєвих обставин тощо.

Толерантність в соціальній роботі сприяє створенню безпечного та відкритого середовища, де люди можуть відчувати себе поважаними та зрозумілими, незалежно від їхнього етнічного походження, віросповідання чи

соціального статусу.

Наостанок, результативність як цінність забезпечує, що усі вжиті заходи ведуть до вимірних покращень у житті клієнтів, збільшуючи їхню задоволеність наданими послугами і сприяючи позитивним змінам в громаді.

Впровадження цих цінностей створює надійну основу для соціальної роботи, що дозволяє Управлінню праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ ефективно відповідати на потреби своїх мешканців, підтримуючи стабільність та добробут громади.

Для реалізації описаних заходів пропонується впровадити в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ інтегровану модель соціального захисту населення Уманської ОТГ, надання соціальних послуг та захисту прав дитини на рівні громади.

Для забезпечення комплексного підходу у соціальній підтримці населення та доступності соціальних послуг для всіх мешканців громади рекомендується, щоб всі суб’єкти, пов’язані із забезпеченням прав дитини та наданням послуг соціального характеру були об’єднані у єдину інтегровану систему.

Для побудови інтегрованої системи соціального захисту на рівні громади необхідно:

- утворити єдиний структурний підрозділ у виконавчому комітеті місцевої ради, що має повноваження у сфері соціального захисту та надання соціальних послуг населенню;

- утворити службу у справах дітей з метою забезпечення можливості повноцінно виконувати покладені на громаду законом зобов’язання щодо захисту прав дітей;

- враховувати у плануванні та програмно-цільовому бюджетуванні заходи щодо розвитку інтегрованої системи соціального захисту;

- ввести єдині принципи, правила, технології, алгоритми дій для організації надання соціальної підтримки мешканцям територіальної громади.

При плануванні інтегрованої моделі в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ важливо враховувати, що наявність розвинутих

медичних, освітніх та реабілітаційних послуг, послуг з культури, організації дозвілля, сприятиме забезпеченню належної профілактики потрапляння сімей і дітей у складні життєві обставини. Наприклад, поряд з освітніми (дошкільна освіта, шкільна та позашкільна освіта) мають бути супутні до освітніх послуги (підвезення до закладів освіти, групи продовженого дня, гаряче харчування в закладах освіти), що дозволить забезпечити підтримку належного рівня харчування дітей, особливо з малозабезпечених сімей, батькам працювати, не турбуючись про необхідність забрати дитину зі школи в обідній час тощо.

Прикладом інтеграції, при якій організаційні та фінансові ресурси різних структурних підрозділів громади об'єднуються навколо потреб конкретної дитини чи сім'ї, є поєднання освітньої послуги інклюзивного навчання із соціальною послугою супроводу дитини під час інклюзивного навчання. Оскільки дитина з особливими освітніми потребами під час інклюзивного навчання у освітньому процесі може потребувати підтримки та допомоги в пересуванні, самообслуговуванні, комунікації, харчуванні тощо, забезпечити таку підтримку можливо шляхом надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання. Таким чином в закладі освіти надається соціальна послуга дитині для забезпечення повної та ефективної її участі у освітньому процесі.

Також слід зазначити, що відповідно до Закону України "Про соціальні послуги" соціальні послуги можуть надаватися у центрах зайнятості, закладах охорони здоров'я, освіти, культури та інших закладах, що дає можливість забезпечити надання соціальних послуг різним групам населення, з урахуванням місць, де вони вже отримують інші послуги/допомогу.

Одним із кроків у створенні інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ є забезпечення міжвідомчої взаємодії та міждисциплінарного підходу як на етапі визначення потреб у соціальних послугах, так і на етапах їх розвитку, у процесі надання.

Міжвідомча взаємодія забезпечується через співпрацю всіх підрозділів та надавачів соціальних, адміністративних, медичних, освітніх, культурних, реабілітаційних послуг,. Така співпраця сприяє розвитку горизонтальних зв'язків

між надавачами послуг, впровадженню єдиних принципів, технології та алгоритмів дій для своєчасного виявлення, попередження та ефективного реагування, надання допомоги, зокрема дітям та їхнім сім'ям які перебувають у складних життєвих обставинах. Одним із прикладів забезпечення міжвідомчої взаємодії є комісія із захисту прав дитини (Типове положення про комісію з питань захисту прав дитини).

Механізми міжвідомчої взаємодії суб'єктів, уповноважених здійснювати функції з надання послуг громадянам та захисту їхніх прав, затверджені Кабінетом Міністрів України через низку нормативно-правових актів9, які відповідно до статті 24 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" є обов'язковими для виконання, відтак Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ відіграватиме значиму роль у реалізації такоїх взаємодії шляхом впровадження інтегрованої системи надання соціальних послуг

Для забезпечення ефективної міжвідомчої взаємодії на рівні громади повинен існувати визначений для всіх суб'єктів порядок обміну інформацією, перенаправлення та забезпечення необхідного реагування. Зокрема, кожній громаді рекомендується напрацювати та погодити Алгоритм міжвідомчої взаємодії, що враховуватиме її власну інституційну спроможність та визначатиме відповідальних виконавців. В даному алгоритмі доцільно визначити:

1. Перелік наявних в громаді суб'єктів взаємодії (Центр надання соціальних послуг або інші надавачі соціальних послуг, структурний підрозділ з питань соціального захисту населення, служба у справах дітей, підрозділ Національної поліції, Центр первинної медико-санітарної допомоги, місцеві територіальні органи ДСНС та інші), відповідального за їх координацію.

2. Процедуру повідомлення та перенаправлення інформації у випадках виявлення:

- осіб, які постраждали від домашнього насильства/насильства за ознакою статі або торгівлі людьми;

- дітей постраждалих від жорстокого поводження;

- загрози життю та здоров'ю дитини;

- сімей у складних життєвих обставинах, або сімей з ознаками вразливості;

- інших випадків, що потребують використання міждисциплінарного підходу.

3. Порядок дій спеціалістів структур, перелічених у п.1 у разі виникнення ситуацій, зазначених у п.2

Перейдемо до опису конкретних заходів реалізації програми в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ. У таблиці 3.2 детально описано план дій на підвищення доступності соціальних послуг в Управлінні праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ. Запропоновані заходи включають технологічне оновлення, розвиток комунікаційних навичок, і впровадження нових інструментів для підвищення інформованості громадян про соціальні послуги.

На початку, до 1 вересня 2024 року, передбачено оновлення веб-сайту УПСЗН, що включатиме в себе розміщення технологічних карток адміністративних послуг соціального характеру і наповнення сторінок актуальною інформацією. Завдяки цьому веб-сайт стане зручнішим і інформативнішим для користувачів, що сприятиме кращому доступу до необхідної інформації про соціальні послуги.

До 15 вересня 2024 року УПСЗН планує посилити комунікацію з громадянами, розвиваючи їх цифрові компетенції через заходи, такі як онлайн запис та електронна черга. Процес отримання послуг стане більш доступним та ефективним, а також сприятиме збільшенню числа громадян, які використовують цифрові сервіси для взаємодії з державними службами.

Окремий захід, запланований на 10 жовтня 2024 року, полягає у оснащенні робочих місць фронт-офісу ID-рідерами для зчитування даних з паспортів громадян у формі картки. Впровадження ID-рідерів значно спростить процес верифікації особи і зменшить час на обробку звернень, підвищуючи загальну ефективність роботи.

Усі ці заходи мають на меті створити більш відкриту, доступну та ефективну систему соціального захисту, забезпечуючи при цьому зростання

задоволеності громадян отриманими соціальними послугами (табл. 3.2.).

Таблиця 3.2

Завдання і заходи з підвищення рівня доступності соціальних послуг в Управлінні праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ

Основні завдання і заходи	Індикатори (показники) оцінки результативності цілі	Термін реалізації
Визначити напрямки покращення функціонування веб-сайту УПСЗН (розміщення технологічних карток адміністративних послуг соціального характеру, наповнення сторінок, тощо)	Затверджений план дій, звіти про виконання	01.09.24
Посилити комунікацію з громадянами щодо розвитку їх цифрових компетенцій (онлайн запис, електронна черга)	Кількість проведених заходів	15.09.24
Обладнати робочі місця фронт-офісу ID-рідерами для зчитування даних з паспортів громадян у формі картки та автоматичного їх внесення до електронних систем	Наявність обладнання	10.10.24
Розповсюджувати інформаційні матеріали через поштарів, соціальних робітників, комунальні підприємства, депутатів та старост	Відсоток респондентів, які під час опитувань відзначають, шо не мають інформації про послуги	10.10.24
Запровадити виїзди спеціалістів УПСЗН до старостинських округів, з метою інформування населення про соціальні послуги	Кількість проведених заходів з інформування мешканців	15.10.24
Запровадити інструменти системи оцінки якості обслуговування клієнтів для збору вхідної інформації: скриньки для пропозицій; книги відгуків	Наявність впроваджених інструментів та моніторинг їх використання	22.10.24
Впровадити електронну реєстрацію та облік звернень громадян, електронний документообіг між фронт- і бек- офісами	Наявність впроваджених інструментів та моніторинг їх використання	01.11.24
Впровадити модель оцінювання якості соціальних послуг УПСЗН (рис. 3.3.)	Зміни в посадових обов’язкових, закріплення відповідального	11.11.24
Впровадити опитування/анкетування мешканців задля вивчення їх потреб у соціальних послугах	Кількість осіб, які пройшли опитування/анкетування	01.01.25

Розповсюдження інформаційних матеріалів через поштарів, соціальних робітників, комунальні підприємства, депутатів та старост також планується здійснити до 10 жовтня 2024 року. Захід має на меті покращити інформування населення про наявність та доступність соціальних послуг, особливо у віддалених або менш доступних регіонах.

Запровадження виїздів спеціалістів УПСЗН до старостинських округів з метою інформування населення про соціальні послуги, які відбудуться до 15 жовтня 2024 року, дозволить безпосередньо звернутися до потенційних користувачів послуг, сприяючи їх активнішій участі у соціальних програмах.

З метою подальшого покращення сервісу, до 22 жовтня 2024 року будуть впроваджені інструменти системи оцінки якості обслуговування, такі як скриньки для пропозицій та книги відгуків. В результаті управління дозволить отримувати зворотний зв'язок від клієнтів, що в свою чергу допоможе вдосконалювати якість наданих послуг.

Аналіз таблиці 3.2 показує комплексну стратегію Уманської ОТГ щодо підвищення доступності та якості соціальних послуг через ряд інноваційних та традиційних заходів, які планується реалізувати до кінця 2024 року. Визначені дії зосереджені на оновленні технологічної інфраструктури, розширенні комунікаційних каналів, оснащенні персоналу необхідними інструментами для збільшення ефективності роботи, а також на забезпеченні доступу до інформації для всіх категорій населення.

Оновлення веб-сайту УПСЗН з метою поліпшення його функціональності та зручності використання забезпечить швидший та зручніший доступ до інформації про соціальні послуги. Такий крок не тільки підвищить інформованість громадян про доступні послуги, але й сприятиме більшій взаємодії та задоволеності від їх використання. Впровадження цифрових комунікаційних інструментів, таких як онлайн запис та електронна черга, дозволить громадянам легше користуватися послугами УПСЗН, знижуючи часові та фізичні бар'єри.

Застосування ID-рідерів на робочих місцях значно спростить процес ідентифікації громадян, що призведе до скорочення часу обслуговування та зменшення черг. Розповсюдження інформаційних матеріалів через соціальних робітників, поштарів та через мережу комунальних установ допоможе досягти найбільш віддалених та соціально вразливих категорій населення, гарантуючи, що інформація про соціальні послуги є доступною для всіх.

Виїзди спеціалістів до старостинських округів активізують інформування населення на місцях, що є особливо важливим для тих, хто має обмежений доступ до інтернету або цифрових навичок. Впровадження інструментів для збору відгуків та пропозицій, як-от скриньки для пропозицій та книги відгуків, забезпечить зворотний зв'язок від користувачів, допомагаючи в подальшому

вдосконаленні надання послуг.

Очікується, що ці заходи не тільки значно покращать доступність та якість соціальних послуг, але й зміцнять довіру та задоволення серед громадян, сприяючи більш активній участі громади в соціальному житті. Цілісний підхід, який включає технологічне оновлення та особистісний контакт, дозволить створити більш інклюзивну та реактивну систему соціального захисту, яка зможе адекватно реагувати на змінні потреби населення.

Таблиця 3.3 в документі розкриває серію заходів, які мають на меті зміцнити управлінські спроможності Управління праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ у забезпеченні соціальних потреб. Заходи орієнтовані на залучення громадських організацій (ГО), підвищення прозорості діяльності та розвиток компетенцій персоналу.

Першим кроком є забезпечення інформаційної підтримки заходів і ініціатив ГО, яке заплановано завершити до 25 серпня 2024 року, що передбачає розміщення оголошень у місцях концентрації цільової аудиторії, що дозволить збільшити видимість діяльності ГО, а також сприятиме активізації взаємодії між населенням і цими організаціями.

До 15 вересня 2024 року планується скласти та оприлюднити перелік ГО, які опікуються питаннями соціального захисту на території громади. Це створить прозору інформаційну базу, яка сприятиме кращій координації між ГО та урядовими структурами, залучаючи більше громадян до участі у соціальних проектах.

На наступному етапі, який має бути реалізований до 22 вересня 2024 року, Управління планує залучити фізичних осіб та ГО до надання соціальних послуг і забезпечити їм компенсації. Це не тільки розширить мережу надавачів послуг, але й забезпечить їхню стійкість і розвиток через фінансову підтримку.

До кінця вересня 2024 року заплановано проведення конкурсів соціальних проектів для суб’єктів недержавного сектору. Такий крок стимулюватиме інноваційні підходи до вирішення соціальних проблем і забезпечить більш ефективне використання ресурсів, залучаючи ГО до активної участі у соціальному

житті громади.

Паралельно з іншими заходами, до 10 жовтня 2024 року планується впровадження алгоритму ведення випадків соціальної допомоги. Захід передбачає створення технологічних карт і проведення навчань для персоналу, що сприятиме покращенню керування випадками та підвищенню якості надання послуг.

Таблиця 3.3

Завдання і заходи з підвищення спроможності управління праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ у забезпеченні соціальних потреб

Основні завданий і заходи	Індикатори (показники) оцінки результативності цілі	Термін реалізації
Забезпечити інформаційну підтримку заходів та ініціатив ГО, через розміщення оголошень у місцях концентрації цільової аудиторії	Кількість розміщених оголошень	25.08.24
Скласти та оприлюднити перелік ГО, що опікуються питаннями соціального захисту на території Уманської територіальної громади	Оприлюднений перелік	15.09.24
Залучити фізичні особи (в т.ч. ГО) до надання соціальних послуг і виплати їм компенсації за надання таких послуг	Кількість залучених осіб/організацій до надання соціальних послуг	22.09.24
Організувати конкурси соціальних проектів для суб’єктів недержавного сектору	Наявність конкурсів соціальних проектів	30.09.24
Впровадження алгоритму ведення випадків соціальної допомоги УПСЗН (рис. 3.2.)	Сформовані технологічні карти, проведено навчання персоналу	10.10.24
Опрацювати можливість здійснення представниками недержавного сектору (ГО, установи, фонди, тощо) здійснювати супровід осіб, сімей, які опинилися в СЖО та інших незахищених верств населення	Моніторинг, аналіз, наявність практики здійснення такого супроводу	19.10.24
Забезпечити інформаційну підтримку та промоцію тих ГО, які здійснюють свою діяльність у сфері соціального захисту	Кількість публікацій та інших заходів з промоції ГО	25.10.24

Аналіз таблиці 3.3 виявляє глибоко продуману стратегію Уманської ОТГ, спрямовану на зміцнення спроможності управління праці і соціального захисту населення через активне залучення громадських організацій і впровадження нових методів роботи. Заходи, викладені у таблиці, покликані не тільки збільшити кількість і якість наданих соціальних послуг, але й підвищити рівень відкритості, прозорості та ефективності діяльності управління.

Одночасно з ініціативами, що стосуються ГО, управління займатиметься підвищенням власних управлінських спроможностей. Очікується, що введення згаданих ініціатив значно підвищить ефективність соціальних послуг, покращить взаємодію між громадськими і державними структурами та забезпечить більшу

відповідальність і прозорість у сфері соціального захисту. Такі заходи мають на меті створити стійку і динамічну модель соціального захисту, яка зможе адаптуватися до змінних потреб громади і забезпечити високий рівень задоволення потреб усіх категорій населення.

Перший крок, який передбачає інформаційну підтримку заходів та ініціатив громадських організацій, дозволить збільшити видимість цих організацій серед громадян. Реалізація цього кроку призведе до того, що жителі громади стануть більш інформованими про доступні ресурси та можливості участі в соціальних проектах. Впровадження бази даних громадських організацій сприятиме не тільки підвищенню їхньої прозорості, але й забезпечить кращу координацію діяльності цих організацій з місцевою владою.

Залучення фізичних осіб та громадських організацій до надання соціальних послуг і компенсація за це також важливі. Захід збільшить ресурсну базу для надання соціальних послуг, а відшкодування залученим особам і організаціям стане стимулом для більш активної участі в соціальних ініціативах, що, в свою чергу, призведе до розширення спектру доступних послуг для населення.

Організація конкурсів соціальних проектів залучить нові ідеї та інноваційні підходи до вирішення існуючих соціальних проблем, зміцнюючи здатність громади швидко реагувати на виклики та адаптуватися до змін у соціальному середовищі.

Впровадження алгоритму ведення випадків соціальної допомоги, який включає створення технологічних карт і навчання персоналу, є ключовим для підвищення професіоналізму та ефективності роботи управління. Впровадження алгоритму забезпечить не тільки якість надання послуг, але й їхню консистенцію і предиктивність, що є критично важливим для клієнтів, які потребують стабільності та надійності в соціальній підтримці.

Очікуваний результат від реалізації цих заходів включає не тільки покращення якості життя та задоволеності населення соціальними послугами, але й збільшення залученості громадян у вирішенні місцевих соціальних питань. Такий крок створить сильніше і більш згуртоване громадське суспільство, здатне

ефективно взаємодіяти з місцевою владою для досягнення спільних цілей.

Таблиця 3.4 зосереджується на зміцненні кадрового потенціалу Управління праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ, що є ключовим для підвищення якості та ефективності соціальних послуг, що надаються. Таблиця включає заходи, спрямовані на навчання, розвиток навичок, залучення міжнародної допомоги та створення сприятливого робочого середовища, що дозволяють співробітникам УПСЗН ефективніше виконувати свої функції.

Перший захід включає організацію навчання спеціалістів УПСЗН з використанням програм "Соціальна громада" та "Мобільний кейс". Навчання, заплановане до 1 серпня 2024 року, передбачає введення співробітників в курс сучасних ІТ-інструментів, що значно покращить обробку даних та управління випадками. Очікуваним результатом є скорочення часу на обробку звернень та підвищення загальної продуктивності персоналу.

До 1 вересня 2024 року заплановано вивчення кращого досвіду співпраці органів місцевого самоврядування з недержавними і підприємницькими організаціями. Захід сприятиме адаптації і впровадженню ефективних методів надання соціальних послуг, що враховують місцеві особливості та потреби.

На базі мультимедійної кімнати і старостатів до 20 вересня 2024 року будуть організовані тренінги та курси для соціальних працівників, працівників УСЗН та громадян, включаючи навчання користуванню електронними сервісами. Такі заходи сприятимуть підвищенню цифрової грамотності і здатності до самообслуговування, що є важливим для доступу до усіх сучасних соціальних послуг.

Очікується, що введення віртуальної кімнати для обговорення актуальних питань і обміну досвідом, що має статися до 1 жовтня 2024 року, забезпечить постійну комунікацію між співробітниками та громадянами. В результаті буде створено відкритий канал для зворотного зв'язку, що дозволить швидше реагувати на виклики і адаптувати послуги до потреб споживачів.

Таблиця 3.4

Завдання і заходи з посилення кадрового потенціалу Управління праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ у забезпеченні соціальних потреб

Основні завдання і заходи	Індикатори (показники) оцінки результативності цілі	Термін реалізації
Організувати навчання спеціалістів УПСЗН навичкам роботи у ПК ПС «Соціальна громада» та ЛРМ «Мобільний кейс»	План-графік, звіти про виконання	01.08.24
Вивчити кращий досвід співпраці органів місцевого самоврядування з недержавними і підприємницькими організаціями у сфері надання соціальних послуг	План-графік, звіти про виконання	01.09.24
Організувати навчання, тренінги, курси на базі мультимедійної кімнати та старостатів для соціальних працівників, працівників УСЗН, громадян, тощо, в т.ч. щодо користування електронними сервісами та щодо покращення цифрової грамотності	Кількість заходів/навчань. Кількість осіб, що відвідали заходи/навчання	20.09.24
Впровадити регулярну комунікацію з Уманської громадою щодо даної програми на базі віртуальної кімнати для обговорення актуальних питань та обміну досвідом	Створення віртуальної кімнати, плани заходів та звіти	01.10.24
Організовувати тренінги та навчання для соціальних працівників щодо специфіки роботи та спілкування з клієнтами (підопічними)	Кількість проведених тренінгів та навчать і кількість учасників	10.10.24
Налагодити співпрацю з міжнародними організаціями та донорськими структурами щодо підготовки/навчання спеціалістів по роботі з особами, які мають розлади аутичного спектру	Частка спеціалістів по роботі з особами, які мають розлади аутичного спектру, які пройшли навчання.	20.10.24
Організувати урочистості та святкування до Дня працівників соціальної сфери	Частка співробітників, які задоволені системою оплати і заохочення	03.11.24
Запровадити надання психологічної підтримки для батьків, які виховують дітей з інвалідністю	Кількість батьків дітей з інвалідністю, які отримали психологічну підтримку	06.11.24
Запровадити регулярне проведення заходів щодо попередження професійного вигорання (в т.ч, із залученням психолога)	Кількість проведених заходів щодо попередження професійного вигорання. Рівень плинності кадрів	01.12.24

Також планується налагодження співпраці з міжнародними організаціями та донорськими структурами для підготовки та навчання спеціалістів, зокрема тих, що працюють з особами з розладами аутичного спектру. Заплановане до 20 жовтня 2024 року, це сприятиме підвищенню кваліфікації та спеціалізації персоналу, збільшуючи якість і доступність спеціалізованих послуг.

У підсумку, реалізація заходів, викладених у таблиці 3.4, має на меті створити міцну основу для надання високоякісних соціальних послуг, забезпечуючи професійний розвиток співробітників та використання сучасних інструментів і методів у їхній діяльності. Це, в свою чергу, сприятиме

підвищенню задоволеності громадян послугами, збільшенню їхньої доступності та ефективності, а також зміцненню довіри до управління праці і соціального захисту.

Аналіз таблиці 3.4 демонструє важливість зміцнення кадрового потенціалу для ефективної роботи Управління праці і соціального захисту населення Уманської ОТГ. Запропоновані заходи спрямовані на підвищення кваліфікації та ефективності співробітників через навчання, застосування новітніх технологій та вдосконалення внутрішніх комунікацій. Реалізація цих заходів має на меті створення висококваліфікованої, мотивованої команди, здатної надавати якісні соціальні послуги.

Основний акцент у цих заходах робиться на введенні спеціалізованих навчальних програм та технологічних інструментів, які дозволять співробітникам більш ефективно управляти соціальними випадками та використовувати цифрові ресурси для оптимізації своєї роботи. Організація навчань на базі мультимедійної кімнати та старостатів до 20 вересня 2024 року сприятиме підвищенню цифрової грамотності та забезпечить розуміння ефективного використання електронних сервісів, що є важливим у сучасному адміністративному управлінні.

Ініціативи щодо залучення міжнародних організацій та донорських структур, зокрема для підготовки спеціалістів по роботі з особами, які мають розлади аутичного спектру, покажуть значний вплив на якість наданих послуг. Зусилля дозволять УПСЗН не тільки розширити спектр послуг, але й забезпечити їхню доступність та спеціалізацію відповідно до потреб населення.

Крім того, введення віртуальних кімнат для обговорення і обміну досвідом сприятиме створенню відкритого та залученого робочого середовища. Такий крок не тільки збільшить взаємодію між співробітниками, але й поліпшить координацію з громадянами, дозволяючи їм брати активнішу участь у формуванні соціальних послуг.

Очікуваний результат від впровадження запропонованих заходів включатиме збільшення задоволеності серед клієнтів послуг, підвищення продуктивності та мотивації співробітників, а також зміцнення загальної системи

соціального захисту. Результатом цього буде створення більш стійкої та адаптивної моделі соціального захисту, здатної адекватно реагувати на виклики сучасного соціального управління.

Такі сильні сторони Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ як наявність дієвої мережі установ та закладів комунальної власності, що надають соціальні послуги, надання споживачам широкого спектра послуг та досить високий рівень технічного забезпечення установ соціального захисту населення, обумовлюють можливість, коштом місцевого бюджету, грантових коштів і міжнародної технічної допомоги, до підвищення рівня доступності, розвитку існуючих та впровадження нових якісних соціальних послуг й адміністративних послуг соціального характеру для усіх жителів громади, в тому числі тих, які мешкають у сільських територіях.

Наявність неурядових громадських організацій, які опікуються питаннями соціального захисту населення і досить активно проводять свою діяльність на території Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ, в тому числі і у старостинських округах, створює умови для налагодження та розвитку співпраці між ними і державними органами соціального захисту населення. Такі дії в результаті, можуть стати гарним прикладом ефективного використання ресурсів, а також однією з конкурентних переваг громади при участі у конкурсних відборах на отримання грантового фінансування та міжнародної технічної допомоги для розвитку системи соціального захисту населення громади.

Опишемо детальніше ризики визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ.

1.Зниження фінансування через брак коштів у міському бюджеті та зменшення кількості донорських міжнародних програм може суттєво обмежити фінансову підтримку та розвиток системи соціального захисту населення громади.

2.Військові дії в країні та нестабільна політична ситуація можуть спричинити відплив за межі громади кваліфікованих кадрів, що обмежуватиме розвиток та доступність якісних соціальних послуг, а також матиме негативні наслідки щодо криміналізації суспільства, збільшення кількості соціально незахищених верств

населення та зниження рівня зайнятості населення.

Проведемо розрахунок витрат на реалізацію запропонованих проектних заходів. Зокрема варто врахувати проектний захід реалізації системи моніторингу якості соціальних послуг в Уманьській ОТГ, який передбачатиме преміювання персоналу, який здійснює процедури преміювання в сумі 42 тис.грн, а також навчання персоналу із застосування оновленої системи моніторингу на суму 14 тис.грн. Ще один проектний захід полягає у впровадженні нового алгоритму ведення випадків соціального захисту населення Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ, який описано у підрозділі 3.1. Впровадження даного проектного рішення передбачатиме навчання персоналу та розроблення відповідної документації. Загальна вартість реалізації проектного заходу становить 45 тис.грн, з яких 33 тис.грн це навчання персоналу Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ, та 12 тис.грн – це канцелярські і допоміжні витрати. Найбільш значимим за витратми буде реалізація програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ, яка включатиме витрати на навчання персоналу- 52 тис.грн, закупівлю ID-рідерів на суму 48 тис.грн, витрати на дослідження (анкетування) – 50 тис.грн та поширення промо-продукції – 37 тис.грн. Отже, підведемо підсумки розрахунку витрат на реалізацію проектних заходів (табл. 3.5.).

Таблиця 3.5

Калькуляція витрат на реалізацію програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ

Проектний захід	Витрати, грн
1.Витрати на впровадження системи моніторингу якості соціальних послуг в Уманьській ОТГ	56 000
2. Витрати на впровадження алгоритму ведення випадків соціального захисту населення Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ	45 000
3.Реалізація програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ	187 000
Всього	288 000

У таблиці 3.5 зведено витрати, пов'язані з реалізацією трьох ключових проектних заходів в рамках впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ. Перший проектний захід передбачає впровадження системи моніторингу якості соціальних послуг в Уманській ОТГ, на що виділено суму в розмірі 56 тисяч гривень. Такі інвестиція має на меті покращити нагляд за якістю наданих послуг та відповідність їх потребам населення. Другий захід зосереджено на впровадженні алгоритму ведення випадків соціального захисту, що забезпечить більш ефективне управління випадками в рамках відомства, з витратами на рівні 45 тисяч гривень. Третій і найбільший за обсягом витрат захід включає реалізацію програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту, яка охоплює широкий спектр діяльностей, включно з навчанням персоналу, закупівлею технічних засобів та проведенням досліджень. На цей захід заплановано витратити 187 тисяч гривень. Загалом, загальна сума витрат на всі три заходи становить 288 тисяч гривень. Такі інвестиції спрямовані на забезпечення сталого розвитку системи соціального захисту в громаді, підвищення рівня наданих послуг та зміцнення інституційних здатностей відомства, що в кінцевому підсумку має сприяти зростанню довіри та задоволеності серед населення.

За результатами реалізації проектного заходу очікуємо зростання рівня якості надання соціальних послуг Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ на 4,1% до кінця 2024 року та ще 11,7 % у 2025 році. Зростання соціальної ефективності в діяльності Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ дасть змогу залучити додаткові кошти від ООН (зокрема від МОМ), додаткові кошти на соціальну підтримку ВПО в Україні та ветеранів війни на суму 460 тис.грн, а також зростання бюджетних асигнувань на діяльноість Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ в сумі 1 301,7 тис.грн. (+1,5% від суми бюджетних асигнувань за 2023 рік). Представимо вигоди від реалізації проекту у вигляді зведеної таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Економічна ефективність реалізації програми впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ

Параметри	Значення
Витрати на реалізацію програми інтегрованої системи соціального захисту, тис.грн	+288,0
Зростання фінансування від МОМ на розвиток соціальної підтримки ВПО, тис.грн	+420,0
Зростання бюджетних асигнувань на діяльність, тис.грн	+1 301,7
Сумарний економічний ефект для Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ	+1721,7
Очікуване зростання ефективності Управління праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ у 2025 році,%	+11,7
ROI проекту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ, %	597,81%
Термін окупності вкладень у програму впровадження інтегрованої системи соціального захисту	62 дні

У таблиці вище представлено підсумки економічної ефективності проекту з впровадження інтегрованої системи соціального захисту в Управлінні праці та соціального захисту населення Уманської ОТГ. Витрати на реалізацію програми оцінені в 288,0 тисяч гривень, що відображає суттєві інвестиції у розвиток соціальної інфраструктури та послуг. Значне збільшення фінансування від МОМ на розвиток соціальної підтримки ВПО вказує на приріст у 420,0 тисяч гривень, що демонструє залучення міжнародної підтримки та визнання ефективності проектних ініціатив. Очікуване зростання бюджетних асигнувань на діяльність становить додаткові 1301,7 тисяч гривень, що підкреслює збільшену впевненість держави в успіху проекту та його стратегічне значення для регіону. Сумарний економічний ефект від усіх заходів досягає 1721,7 тисяч гривень, відображаючи велику віддачу від інвестицій. Очікуване зростання ефективності Управління на 2025 рік складає 11,7 відсотків, що свідчить про суттєве підвищення якості послуг та задоволення потреб громади. Показник повернення інвестицій (ROI) у проект становить 597,81 відсотків, що є винятково високим і свідчить про екстраординарну економічну вигоду від реалізації заходів. Термін окупності

інвестицій в програму становить всього 62 дні, що підтверджує швидкий повернення витрачених коштів та ефективність управлінських рішень. Дані демонструють не лише фінансову успішність проекту, але й його значущість для підвищення якості соціальних послуг та забезпечення соціальної захищеності населення, відображаючи зростаючу довіру та інвестиції в соціальну сферу регіону.

Проект удосконалення механізмів соціального захисту населення, розроблений для Уманської об'єднаної територіальної громади, ретельно аналізує низку важливих факторів, які сприятимуть покращенню системи надання соціальних послуг. Значний акцент робиться на необхідності інтеграції новітніх технологій, що дозволяє удосконалити процеси і підвищити ефективність надання послуг. Враховуючи сучасні соціально-економічні виклики, такий підхід є доречним і своєчасним.

Проект передбачає комплексні заходи зі створення інституційної, законодавчо-нормативної та фінансово-інноваційної підтримки, яка об'єднує місцеві, державні та міжнародні ресурси, що забезпечує стабільне фінансування і підтримку проекту, включаючи вклад міжнародних донорів, таких як GIZ та ООН.

Ключовими є також інфраструктурні та інформативно-консультаційні засоби, які вдосконалюють доступність та якість послуг. Проект залучає до співпраці персонал управління, громадські організації та волонтерів, розширюючи мережу допомоги і підтримки.

Одним із важливих аспектів є моніторинг якості наданих послуг, що дозволяє вчасно виявляти прогалини та коригувати недоліки у системі соціального захисту. Запровадження ефективних механізмів моніторингу і оцінювання є критично важливим для адаптації до змінних умов і забезпечення відповідності послуг актуальним потребам населення.

Узагальнюючи, проект удосконалення соціального захисту населення Уманської ОТГ вирізняється комплексним підходом, що інтегрує різноманітні засоби і ресурси для забезпечення сталого розвитку соціальної інфраструктури та вдосконалення якості життя громадян.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На даний час серед пріоритетних напрямів підвищення ефективності системи соціального захисту та використання бюджетних ресурсів територіальних громад у сфері соціального захисту та соціального забезпечення варто виділити: подальші зміни підходів, що базуються на фінансуванні мережі установ, до закупівлі та фінансуванні соціальних послуг через механізм соціального замовлення, створення конкурентних позицій неурядовим організаціям на ринку соціальних послуг та впровадження ефективних механізмів фінансової підтримки громадських ініціатив в частині надання соціальних послуг на місцевому рівні, спрямування фінансових ресурсів для забезпечення превентивних механізмів щодо попередження основних ризиків у сфері соціального захисту та усунення проблем бідності населення.

Перспективу подальшого розвитку в зазначеному напрямі можливо вбачати у необхідності побудови оптимальної моделі фінансового забезпечення соціального захисту в сучасних умовах децентралізації влади.

У роботі обґрунтовано необхідність удосконалення системи соціального захисту населення відповідно до сучасних умов. Напрямами вдосконалення механізмів забезпечення соціального захисту визначено цілеспрямованість, системність, відкритість і поступовість, що потребує:

- здійснення взаємоузгоджених послідовних заходів на державному і місцевому рівні, залучення до процесу реформування всіх суб’єктів організації що забезпечують соціальний захист населення;
- забезпечення співпраці на засадах партнерства надавачів соціальних послуг усіх форм власності;
- організації відповідного реагування закладів що забезпечують соціальний захист на нові вимоги у цій сфері;
- належного забезпечення фінансовими, людськими, науковими та іншими ресурсами.

Основними проблемами Управління праці та соціального захисту населення

Уманської ОТГ:

- низька адресність соціальних пільг;
- невідповідність між розмірами пільг та реальними можливостями їх забезпечити;
- дефіцит Пенсійного фонду;
- залишкове фінансування медичного забезпечення.

Шляхами вирішення, вищевказаних проблем є:

- відхід від категоріального принципу надання пільг і орієнтація пільг на конкретну людину. З'ясування рівня доходів людини, яка претендує на пільгу, і надання пільги тільки у разі, якщо її дохід є нижчим за середній;
- заборона на введення нових пільг, законодавче встановлення конкретного джерела фінансування для кожного виду пільг, введення обмеження "одна людина – одна пільга";
- з метою зменшення видаткової частини Пенсійного Фонду ввести максимальний розмір пенсії за віком, детінізація заробітної платні, що дозволить збільшити базу для нарахування пенсійних внесків;
- запровадження обов'язкового медичного страхування, що дозволить зменшити навантаження на державний бюджет та водночас обмежити можливість покривати інші бюджетні видатки за рахунок видатків на охорону здоров'я.

Підвищення рівня якості життя та реалізація конституційних прав населення шляхом створення системи соціального захисту, яка задовольняє потреби населення в отриманні доступних та якісних адресних соціальних послуг це є очікуваним результатом поступового розвитку соціального захисту.

Систематизувавши та визначивши етапи вдосконалення процесів реформування, виходячи з викладеного, з метою вдосконалення системи УПСЗН виникає необхідність практичних кроків, за допомогою яких прискориться процес розвитку та реформування стану соціального захисту – вдосконалення системи соціального захисту, створення системи соціальних послуг, оновлення системи адресного підходу, вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження сучасних методів та методик.

Тож, визначивши етапи розвитку системи соціального захисту населення, стає очевидним, що реформування системи забезпечується правовим, методологічним, інформаційним, організаційним та реорганізаційним механізмами.

Законодавцем проведено значну роботу зі створення правових засад діяльності системи соціальних послуг. Проте аналіз нормативно-правової бази з предмета дослідження дає підстави стверджувати, що її ефективність на сьогодні не є достатньою. Низка практичних проблем досить чітко проявляється при визначенні потреб у соціальних послугах на рівні адміністративно-територіальних одиниць, громад. Забезпечення адресності соціальної допомоги у вигляді пільг та компенсацій і соціальних послуг ускладнюється відсутністю чітких та прозорих механізмів багаторівневого планування, а також механізму визначення актуальних потреб населення в соціальних послугах.

Підсумкові висновки проекту удосконалення механізмів соціального захисту населення для Уманської об'єднаної територіальної громади демонструють цілісний і стратегічний підхід до вирішення існуючих проблем у системі соціального захисту. Проект орієнтований на підвищення ефективності, доступності та якості соціальних послуг через комплексні інновації та реформи, які мають значний потенціал для зміцнення соціальної безпеки і підтримки в громаді.

Основною метою проекту є створення умов для розвитку стабільної та ефективної системи соціального захисту, яка б здатна адаптуватися до змінних умов та потреб населення. Це досягається через вдосконалення нормативно-правової бази, оптимізацію фінансових та інвестиційних механізмів, розвиток інфраструктурних та інформаційних ресурсів та активізацію участі спільноти в процесах надання та оцінювання соціальних послуг.

Значну увагу проект приділяє модернізації законодавчої бази, що включає оновлення існуючих та розробку нових законодавчих актів, спрямованих на покращення соціального захисту. Це дозволить закласти міцний правовий фундамент для реалізації соціальних ініціатив та забезпечить їх відповідність

сучасним вимогам і стандартам.

Фінансово-кредитна підтримка проекту має стратегічне значення, оскільки забезпечує необхідні ресурси для впровадження та розширення соціальних програм. Це включає не тільки місцеве та державне фінансування, але й залучення інвестицій від міжнародних донорів, що допомагає розширити можливості та підвищити якість соціальних послуг.

Інфраструктурне забезпечення та інформативно-консультаційна підтримка спрямовані на покращення доступності та оперативності соціальних послуг. Вдосконалення фізичної та цифрової інфраструктури, розвиток систем комунікацій і консультацій забезпечують високий рівень взаємодії між громадянами та соціальними службами, що є ключовим для ефективного реагування на потреби населення.

Активне залучення персоналу управління, громадських організацій та волонтерів дозволяє підвищити капацитет місцевої спільноти у вирішенні соціальних питань. Організація тренінгів, семінарів та інших форм підготовки сприяє підвищенню кваліфікації інвольвованих осіб та покращує їх здатність ефективно надавати соціальні послуги.

Удосконалення механізмів надання соціальних послуг та впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності є критично важливими для забезпечення прозорості та відповідності послуг потребам громади. Це включає виявлення прогалин у наданні послуг та їх подальше усунення, що сприяє підвищенню довіри та задоволеності громадян.

Комунікації з громадськістю відіграють вирішальну роль у формуванні довіри та залученні населення до активної участі в процесах соціального захисту. Ефективне інформування та взаємодія з громадою дозволяють забезпечити більшу відкритість та доступність соціальних програм.

Такий багатогранний підхід до удосконалення соціального захисту в Уманській територіальній громаді демонструє інтегроване та системне вирішення соціальних питань, що відповідає потребам місцевого населення та сприяє сталому розвитку громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білюга А. Поняття «соціальна гарантія» у контексті сучасної фінансової науки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1623/1560.

2. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448с.

3. Бондар М. Соціальне забезпечення та соціальний захист в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/976/934.

4. Бондар М., Чемодурова Є. Соціальне забезпечення в територіальних громадах. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/916/878.

5. Бондаренко С. М., Бугас Н. В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2021. № 2. URL:http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/42.pdf.

6. Борисова О. В., Знаткова О. М., Кульга О. О., Нікітіна В. В. Соціальна робота з вимушеними переселенцями в сучасній Україні :монографія. Київ : Кондор, 2019. 468 с.

7. Вітер В. Міжнародний досвід соціального захисту населення в умовах глобалізації та COVID-19. Україна: аспекти праці. 2021. № 4. С. 44–52.

8. Вовк С. М., Вовк Т. В. Формування конкурентного середовища у соціальній сфері України. Підприємництво та інновації. 2019. № 9. С. 131–135. URL: http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/216/203.

9. Гарбар В. А., Павлюк Т. І. Проблеми фінансового забезпечення державних соціальних гарантій в Україні. Реформування економіки в контексті міжнародного співробітництва: механізми та стратегії : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 4-5 лют. 2022 р. Запоріжжя, 2022. С. 59-62. URL: https://sel.vtei.edu.ua/repository/g.php?fname=27906.pdf.

10. Горанська К. С. Система соціальної політики та соціальних гарантій

Вінницького регіону. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України : зб. наук. пр. IX Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 16 черв. 2020 р. / голова ред. кол. Н. Л. Замкова. Вінниця, 2020. С. 354–360. URL: http://10.0.2.150/docs/Zbirnyky_konferents/2020/Suchas.%20stan%20ta%20persp ekt. %20rozv.%20fin.%20syst.%20Ukrainy.pdf.

11. Гуріна О. В., Корнєва Н. О. Фінансова модель розвитку систем соціального захисту інклюзивного характеру. Ефективна економіка. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/21.pdf.

12. Головко В.В. Особливості державної політики соціального захисту населення в умовах воєнного стану в Україні. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16874/1/Golovko.pdf.

13. Грень Т.Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. Том 33 (72,) № 6. 2022. С. 80–84.

14. Дакал А. Державна політика у сфері захисту прав дітей: принципи, завдання та засоби реалізації. *Державне управління та місцеве самоврядування.* 2016. Вип. 3 (30). С. 59–65.

15. Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. № 214. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF?fbclid=IwAR1DL9HSaAertcT1L1R5hQ5iJRonoPaB_X0vvqoNl2S4Co D6GSNvhk90ZVU#Text .

16. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text .

17. Деякі питання використання коштів для задоволення потреб евакуйованих осіб та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 р. № 1195. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2022-%D0%BF#Text.

18. Джуган В. О. Проблеми захисту прав дітей під час воєнних дій в

Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 63–67. URL: http://lsej.org.ua/8_2022/12.pdf.

19. Кадикало О.І. Актуальні питання соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2022. № 2. С. 10–14.

20. Карпенко О.Г. Вступ до спеціальності «Соціальна робота» : навчально-методичний посібник. К. : Видавничий дім «Слово», 2011. 248 с.

21. Карпенко О.Г. Теорія і практика професійного становлення соціального працівника : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Слово», 2014. 192 с.

22. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст.141). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.

23. Коваль О. П., Власенко Р. В. Щодо стратегії боротьби із шахрайством при отриманні соціальних виплат. *Вісник Пенсійного фонду України*. 2021. № 9. С. 4–6.

24. Кривоконь Н.І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні : навчальний посібник. Чернігів : Чернігівський державний технологічний університет, 2014. 320 с.

25. Леган І. М., Мельничук Д. П., Войналович І. А. Соціальне страхування в системі реалізації пріоритетів сталого розвитку. Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 3(101). С. 48–54. URL: http://ema.ztu.edu.ua/article/view/266284.

26. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Менеджмент соціальної роботи. Теорія і практика : навч. посіб. 3-тє вид. Київ : Каравела, 2022. 296 с. (Вища освіта в Україні).

27. Методичні рекомендації щодо організації надання соціальних послуг в умовах воєнного стану. Міністерство соціальної політики, 2022. Режим доступу:https://auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-140/lystoda-rekomendacii_socposlugy_1646898338.pdf.

28. Менеджмент соціальних послуг в умовах війни / укладачі: Бончужна Є., Волгіна О.М., Головко Н. та ін.. Київ, 2022. 66 с.

29. Миколюк С.М. Соціальна допомога та виплати в умовах воєнного стану. URL: http://nauksgf.wunu. edu.ua/index.php/npsgf/article/view/126/122.

30. Нестерович В.Ф. Верховенство права та забезпечення правлюдини на тимчасово окупованих територіях України. *Наукові записки НаУКМА*. 2017. Т. 200. Юридичні науки. С. 85–92.

31. Павлюк Т. І., Демченко О. П. Соціальний захист – складова частина соціальної політики. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 2(13). С. 246-250. URL: https://sel.vtei.edu.ua/repository/g.php?fname=26525.pdf.

32. Парубець О. М., Сугоняко Д. О. Концепція розвитку системи соціального захисту населення в умовах інформатизації економіки та суспільства. *Підприємництво та інновації*. 2019. № 10. С. 129–135. URL: http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/245/238.

33. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю Закон України 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text.

34. Пасічник Ю., Сукач О. Розвиток системи соціального захисту в Україні у контексті європейського вибору. Журнал європейської економіки. 2022. № 4. С. 457–481.

35. Павлюк Т., Юрчик І. Система соціального захисту найбільш вразливих верств населення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1396/1346.

36. Павлюк Т.І. Безробіття: причини його подолання. Молодий вчений. 2019. № 11 (75). С. 572-576. URL: https://sel.vtei.edu.ua/repository/g.php?fname=27047.pdf.

37. Павлюк Т. І. Забезпечення населення житловими субсидіями та дослідження державних субвенцій на надання житлових субсидій = Provision of housing subsidies to the population and research on state subsidies for the provision of housing subsidies. Ефективна економіка. 2023. № 6. 12 с. URL:

https://sel.vtei.edu.ua/repository/g.php?fname=28987.pdf.

38. Павлюк Т. І. Соціальний захист населення України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 6(17). С. 277-281. URL: https://sel.vtei.edu.ua/repository/g.php?fname=27687.pdf.

39. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text

40. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Закон України від 14.04.2022 року № 2193-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text.

41. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 333. URL: https://ips.ligazakon.net/document/kp220333.

42. Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.2022 р. № 162. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/162-2022-%D0%BF#Text

43. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text.

44. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

45. Про соціальні послуги: Закон України 2671-VIII від 2019 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text.

46. Про затвердження переліку адміністративно-територіальниходиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р.

№ 204-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204- 2022-%D1%80#n9 .

47. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL:https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397.

48. Пенсійне забезпечення у період воєнного стану: аналіз ФПУ. Профспілка працівників освіти і науки України. URL: https://pon.org.ua/novyny/10062-pensiine-zabezpechennia-u-period-voiennogo- stanu-analiz-fpu.html .

49. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна сфера / автори-укладачі: І.В. Літяга, С.М. Ситняківська; за заг. ред. Н.А. Сейко. Вид. 3-тє, перероб. і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 224 с.

50. Попова С.М., Попова Л.М. Особливості надання соціальних послуг в Україні. *Європейські перспективи*. 2014. №10. С. 29–36.

51. Про затвердження форми акта про надання повнолітній особі соціальних послуг екстрено (кризово): Наказ Міністерства соціальної політики України від 18 квітня 2022 року № 135.

52. Рябоконь І. О., Кравчук О. І., Варіс І. О. Застосування реінжинірингу у процесах надання соціальних послуг. Інфраструктура ринку. 2023. Вип. 73. С. 132–138. URL: http://www.market- infr.od.ua/journals/2023/73_2023/26.pdf.

53. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

54. Свіденко А. О. Правове регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб: зарубіжний досвід та перспективи його впровадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 91–94. URL: http://lsej.org.ua/7_2022/18.pdf.

55. Синчук С., Рим О. Європейські стандарти соціального захисту переміщених з України осіб: все нове - добре забуте старе. *Право України*. 2022. № 6. С. 40–54.

56. Сирцева С. В., Голуб Ю. І., Фікретлі Т. М. Методичні підходи щодо обліку витрат на соціальний захист працівників підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 705–710. URL: http://global-

national.in.ua/archive/21-2018/134.pdf.

57. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2016. 692 с.

58. Стащук О.В., Гергола С.В., Комар-Стаховська К.П. Стан соціального захисту та соціального забезпечення населення України в умовах війни. Економіко-правовий розвиток сучасної України: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, що присвячена 25-ій річниці з дня заснування Національного університету «Одеська юридична академія», м. Одеса, 25 листопада 2022 р. Одеса, 2022. С. 6-8.

59. Чорна М. Сутність права громадян на соціальний захист. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 151–156.

60. Чугунов І., Насібова О. Еволюція фінансового забезпечення соціального захисту населення. Вісник КНТЕУ. 2020. № 4. С. 106–120.

61. Чугунов І., Насібова О. Фінансові імперативи розвитку соціального захисту населення. Вісник КНТЕУ. 2021. № 2. С. 114–130.

62. Шевченко О. О., Хоруженко Н. І., Яртемик Т. І. Політика організації соціального захисту вразливих категорій населення та молоді в умовах територіальної громади. *Держава та регіони*. 2020. № 5. С. 111–116. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/5_2020/21.pdf.

63. Юрчик Г. Фінансування видатків соціального призначення: структурно-динамічні особливості та вплив на соціальні індикатори в Україні та ЄС. *Україна: аспекти праці.* 2021. № 2. С. 32–42.

64. Юрчик Г., Давидчук Б. Особливості соціального захисту сімей в Україні. *Україна: аспекти праці.* 2019. № 2. С. 25–34.